STRIP KIOSK

nr 2

Mei 2019

'T BOBIJNTJE

de zwarte HOEDEN

JIM FLOKERS

DE FAMILIE SNOEK

CHLOROPHYL

lezen met Suske en Wiske

Striperfgoed in Vlaanderen?

DE KINDERVRIEND

NABESCHOUWING

Zaterdag 2 maart 2019

We waanden ons even terug op één van de *old school* stripruilbeurzen zoals ze her en der in de jaren '70 doorgingen in Vlaamse en Nederlandse zaaltjes. De eerste generatie verzamelaars verdrongen zich toen rond kleine tafeltjes om een blik te werpen op de pareltjes. Legendarisch zijn de eerste beurzen die Karel Driesen organiseerde in een zaaltje boven de Antwerpse *Billiard Palace*. Het gekraak van de houten plankenvloer is in ons auditief geheugen gegrift. Het was de periode van ontdekkingen, elke keer weer met open mond, waarin we te weinig zakgeld hadden om al die schatten te kopen. Maar we zorgden er voor dat we niets misten van dit visueel genot. Er waren nog geen catalogi, er was nog geen internet. De grote goudmijn moest nog volledig ontgonnen worden. Zalige tijd...

Het is deze sfeer die we opnieuw wilden doen herleven op zaterdag 2 maart, in De Beulebak in Antwerpen, waar gastheer Hugo de standhouders vergastte op een ontbijt. Er was plaats te kort, de bezoekers botsten elkaar tegen het lijf, het was dringen geblazen. Overal bekende gezichten, hier en daar toch nog een jeugdige sprankel in wat oudere ogen. Opzet geslaagd dus, want zo ging het er toen aan toe, in die groezelige zaaltjes van weleer. (PVH)

STRIPKIOSK
Nummer 2
Mei 2019

REDACTIE
Marc de Lint
Peter Van Hooydonck

WERKTEN BOVENDIEN MEE AAN DIT NUMMER
Roger Decadt
Danny De Laet
Jean-Pierre Hendrickx
Yves Kerremans
Cor Laurens
Philippe Mouvet
Rudi Roelandts
Erik Vandemeulebroucke

OPMAAK
Margot De Group

OMSLAG TEKENING
Wervingsaffiche voor
De Kindervriend (detail), 1912

AUTEURSRECHTEN
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van de uitgever.
Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Frank Bogaerts
Gaspar Verreyckenstraat 6,
2610 Wilrijk

OPLAGE
500 exemplarenn

WWW.VLAAMSSTRIPCENTRUM.BE
info@vlaamsstripcentrum.be

Het was even bang afwachten, maar naarmate de dagen verstreken, kregen we bijna uitsluitend lovende reacties op het eerste échte nummer van *StripKiosk*. We bereiken inmiddels 350 abonnees, waardoor het project een mooie toekomst tegemoet mag zien. We hebben het gevoel dat er nog méér geïnteresseerden zijn, dus iedereen die wat publiciteit maakt voor ons blad, is hierbij van harte bedankt! Ook het extraatje in de vorm van een facsimile van Bloske en Zwik, het moeilijk te vinden album van Bob De Moor, werd gesmaakt. We danken hierbij nog eens extra de Erven De Moor!

In dit nummer 2 duiken we in de verre geschiedenis van de Vlaamse strip, en proberen een beeld op te hangen van één van de oudste striptijdschriften, *De Kindervriend*, dat ook een hoofdstuk kent in Nederland. De wervingsaffiche uit 1912, met de destijds bekende Antwerpse volksfiguur *Lange Sander*, wordt hieronder weergegeven. Verder het vervolg van de geschiedenis van de familie Snoek, en het tweede deel van het overzicht van de personeelsbladen waarin Marc Sleen een bijdrage heeft geleverd. Een boeiende bijdrage over de ontstaansgeschiedenis van de strip *Blueberry*, en het verhaal achter een mysterieuze doos chocolade bonbons. De vaste rubrieken ontbreken natuurlijk ook niet op het appèl.

De hoofdredactie was ook aanwezig op de colloquia rond de evolutie van een toekomstig beheer van striperfgoed, waarvan we graag verslag uitbrengen.

Zo, het is tijd om de bladzijde om te draaien, en de deur van de stripgeschiedenis ver open te draaien!

Geniet van de lectuur!

Marc de Lint en Peter Van Hooydonck

Gezamenlijke hoofdredacteurs

DE KINDERVRIEND
(1912-1940)

met dank aan Roger Decadt en Danny De Laet
en bijzondere dank aan Cor Laurens
voor zijn constructieve medewerking.

Voor dit artikel hadden we graag kunnen beschikken over de Teletijdmachine van professor Barabas. Dat zou ons in staat gesteld hebben om op een efficiëntere manier informatie te vergaren over de pioniersjaren van de Vlaamse stripbladen, die zich situeren in de periode voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Deze informatie ligt nu niet meer voor het grijpen, zij is hopeloos gefragmenteerd, lamentabel onvolledig en nauwelijks openbaar beschikbaar. Populaire uitgaven uit die periode hebben nooit de aandacht gekregen van onderzoekers, die zich niet wilden inlaten met pulpliteratuur, strips en andere triviale publicaties.

Door Peter Van Hooydonck

◂ *Voorplaat van het eerste nummer van 8 februari 1912*

▲ ▼ *Voorkaften van* De Kluchtige Almanak van Charel Chaplin, *uitgegeven door* Patria

Het jeugdblad *De Kindervriend* is één van de oudste Vlaamse jeugdtijdschriften die beeldverhalen op een systematische manier gebruikte. Het eerste nummer dateert van 8 februari 1912, en het tijdschrift heeft het volgehouden tot in 1940. Het was nochtans niet het eerste tijdschrift in dat genre. *Het Mannekensblad* was reeds een jaar eerder verschenen, op een iets kleiner formaat (eerste nummer van 18 oktober 1911), maar verdween bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. *De Groote Illustratie* was een gelijkaardig blad, maar omwille van zijn vaak gruwelijke illustraties, richtte het zich niet echt op de jeugd.

Op de cover van het eerste nummer van *De Kindervriend* zien we een krantenkiosk op de Antwerpse Groenplaats waarrond zich een meute kinderen verdringt om een nummer van het blad te bemachtigen. Ze hebben alle 3 centjes in hun hand, de prijs voor één nummer. Op de achtergrond de trotse spits van de Antwerpse kathedraal. Als verantwoordelijke uitgever werd vermeld : Patria, Pelgrimstraat 22, Antwerpen.

Uitgeverij Patria heeft een bewogen bestaan gekend. De precieze startdatum hebben we niet kunnen achterhalen, maar we vonden vanaf 1910 de publicatie van de *Boeiende Liefderomans*, een reeks stationsromannetjes die toen zeer populair waren.

Uitgeverij Patria werd opgericht door Edmond Van Tassel (1879-1963), die voordien al jaren kranten en tijdschriften verkocht in de boekenwinkel van zijn ouders, gelegen op de Melkmarkt 34. De twee kleine aaneensluitende panden hebben trouwens decennia lang boekhandels gehuisvest.

De uitgeverij-activiteiten werden georkestreerd vanuit het rijhuis in de Pelgrimstraat 22, niet ver van de Melkmarkt. Al snel richtte Patria haar pijlen op goedkope en populaire lectuur, en introduceerde heel vroeg de vierkleurendruk. Daarvoor smeedde het een alliantie met de ontwerper, illustrator en lithografische drukker Julien t' Felt (1874-1933), die zijn atelier had in de Bisschopstraat 61 in Antwerpen. Julien t' Felt ontpopte zich onder meer tot één van de beste affiche-ontwerpers van zijn tijd.

In haar publicaties schuwde Patria de sensatie niet. De uitgeverij steunde haar uitgavenpolitiek op enkele populaire pijlers : sport, humor, avontuur en lichte erotiek. Parallel met de uitgeverij, organiseerde Van Tassel vanaf 1918 ook de distri- ▸

butie van vele pulppublicaties van vooral Nederlandse origine, onder de naam *Algemeen Bestelhuis voor den Boek en Dagbladhandel*. Het adres Pelgrimstraat 22 vonden we op oude pulpreeksen zoals *Den Ouden en den Jonge Nelson*, *Billy Ritchie*, *Miss Enny Gold*, *De Nieuwe Bende van Cartouche*, *Pawney Bill*, ... allemaal reeksen uitgegeven door De Amstel (Amsterdam).

Verder sprong Patria snel op de trein van het succes van de immens populaire Charles Chaplin. In de VSA verschenen sedert 1915 de zogenaamde *Charly Chaplin Comic Capers* , getekende dagcartoons rond Chaplin die in diverse kranten werden gepubliceerd. In Europa kende deze Chaplin-figuur vooral in Frankrijk een groot succes : onder de naam *Les Aventures acrobatiques de Charlot* van de hand van Raoul Thomen (1876 in Antwerpen ! – 1950) verschenen strips in het weekblad *CriCri* vanaf 1921. Patria droeg vanaf 1920 haar steentje bij met het publiceren van een jaarlijkse *Kluchtige Almanak van Charel Chaplin*.

Te midden van deze lawine van papier, lanceerde de uitgeverij dus ook een jeugdweekblad, *De Kindervriend*. Om zich te verzekeren van voldoende toestroom van materiaal, nam het strips over van Engelse bladen zoals *Comic Cuts* en *Illustrated Chips*, die sinds 1890 regelmatig verschenen onder impuls van de Britse persmagnaat Alfred Harmsworth (1865-1922), uitgever van tabloid-kranten, zoals *The Daily Mirror*. Op de cover van *Illustrated Chips* verscheen decennia lang de strip *Weary Willy and Tired Tim* van Tom Browne (1870-1910), een korte dikke en een lange smalle zwerver. Deze werd in *De Kindervriend* hernomen als *De avonturen van Job en Bob*, waarvan mag aangenomen worden dat ze de jonge Willy Vandersteen erg begeesterd hebben, zelfs in die mate dat hij er later een eigen reeks mee maakte: *De Lustige Zwervers* (1958-60), dat model stond voor zijn latere succesreeks *Robert en Bertrand* (vanaf 1972). Een andere bekende in *De Kindervriend* is *Professor Radium*, van de Engelse tekenaar Tom Wilkinson (1869-???), een geleerde die men gerust de eerste *mad scientist* van de strip mag noemen. Maar de meest populaire strip in *De Kindervriend* was zeker *Bluts en Lankent*, de avonturen

ONE HALFPENNY. PICTURES, PRIZES, JOKES. ONE HALFPENNY.

1d. Comic Cuts. 1d.

No. 1. Vol. I.] ONE HALFPENNY WEEKLY. [May 17, 1890.

THE STRONG MAN FRAUD; OR, THE 1000-LB. AIR-BALL.

THE JOYS OF THE SUBURBANITE.

THE LATEST BOTANICAL DISCOVERY.

BY HOOK-AND CROOK.

WHY TIMPKINS IS GOING TO MOVE AGAIN.

Timpkins's splendid walk in October.

And in December.

Voorplaat van het eerste nummer van Comic Cuts, *17 mei 1890*

van een goedhartige boef en een lange, slungelige agent. Deze strip verscheen in *Comic Cuts* onder de naam *Tom-the-ticket-of-leave-man* van de hand van Percy Cocking (1881-1964). Het spanningsveld tussen de twee antagonisten, waarbij de arm der wet niet altijd uitblonk in efficiëntie, werd later in tal van Vlaamse reeksen overgenomen : bij Willy Vandersteen in *De Vrolijke Bengels* (Job en Tieter), en nadien bij Marc Sleen in *De Lustige Kapoentjes* (Flurk en de Champetter).

De Kindervriend verscheen aanvankelijk (jaren 1912 en 1913) op het formaat 23 x 34 cm (het allereerste nummer op 21 x 33.5 cm). In die pioniersjaren vinden we nog vele grote voorplaten onder de hoofding, sommige ontworpen door Julien t' Felt. Het zijn juweeltjes op het gebied van de steendruk. Later werden de grote covertekeningen meer en meer vervangen door een pagina-vullende strip, steeds met de teksten onder de prentjes. Dit concept werd tot op het einde volgehouden. Uitzonderingen werden gemaakt voor de Paas- en Kerstnummers, en sommige Sinterklaas- en Nieuwjaarsnummers, die een feestelijke en kleurrijke, grote prent meekregen. Eind 1913 gaf Patria ook een *Almanak van de Kindervriend* 1914 uit op kleiner formaat. Vanaf de jaargang 1914 vergrootte het formaat tot 28,5 x 39 cm.

Voorplaat van Comic Cuts *van 13 oktober 1910, met* de strip van Tom (Bluts *in* De Kindervriend)

"COMIC CUTS." "THE MULBERRY FLATS" Are Funnier Than Ever —on Page 8.
Comic Cuts. 1d/2
One Hundred Laughs for a Halfpenny.
Me and My Shadow.
No. 1,066. [Registered.] PRICE ONE HALFPENNY. October 15, 1910.
THE SIDE-SPLITTING ADVENTURES OF TOM, THE TICKET-OF-LEAVE.
PORK PIE
THE GAME IS UP!
BANK

Jarenlang verscheen het blad op 8 pagina's, met uitzondering voor sommige feestnummers. Vanaf de jaren '20 wisselende het aantal pagina's, maar meestal bleef het bij 12 of 16 bladzijden. Aanvankelijk werd de verschijningsdatum keurig op de cover genoteerd, maar vanaf de Eerste Wereldoorlog werd geen melding meer gemaakt van datum, zodat het erg moeilijk is te weten wat precies wanneer verschenen is.

Geen enkele bibliotheek of archief in Vlaanderen of Nederland heeft een volledige collectie. We dienden aan te kloppen bij verschillende bereidwillige verzamelaars, om de collectie vrijwel volledig te kunnen inzien.

Om de chaos nog te vergroten, herbegon de uitgever regelmatig met nummeren, soms in januari, maar soms ook midden in het jaar, niet altijd om een duidelijke reden. De nummering liep soms ook verder over verschillende jaren. Gelukkig ▸

Prachtige voorplaten van speciale nummers van De Kindervriend.

waren er binnenin af en toe verwijzingen naar actuele gebeurtenissen te vinden zodat we de tijdslijn toch konden reconstrueren. Vooral de periode 1915-1926 is bijwijlen zeer onoverzichtelijk. Vanaf 1927 werd voor het eerst een stabiele logica van nummeren toegepast.

Inhoudelijk dus heruitgaven van strips van Engelse makelij, aangevuld met vervolgromans, soms van zeer bekende auteurs zoals Conan Doyle en Jules Verne, wedstrijden, en ontspanningsrubrieken. De uitgever maakte regelmatig zeer aantrekkelijke bijlagen voor het blad, gezelschapsspelen, geografische kaarten of gedrukte

foto's. Na al die jaren blijven die bijlagen ons verbazen omwille van hun druktechnische kwaliteit. De vervolgromans, waaronder sedert 1915 Sherlock Holmes-verhalen, werden nadien soms als complete boeken aangeboden door Patria of verschenen als vervolgreeks in een of ander dagblad. De nummers van *De Kindervriend* werden nooit systematisch in bundelingen uitgegeven. Pas vanaf de tweede helft van de jaren '20 werd gestart met jaarbundels of halfjaarlijkse albums. Een overzicht hiervan is niet voorhanden, maar we troffen vooral edities aan van tussen 1919 en 1932.

De eerste jaren werkte Patria samen met de drukkerij *Gust Janssens*, in de Kerkstraat in Antwerpen, een gevestigde waarde in het Antwerpse drukkersmilieu en uitvoerder van tal van *activistische* publicaties en volksromans. Het

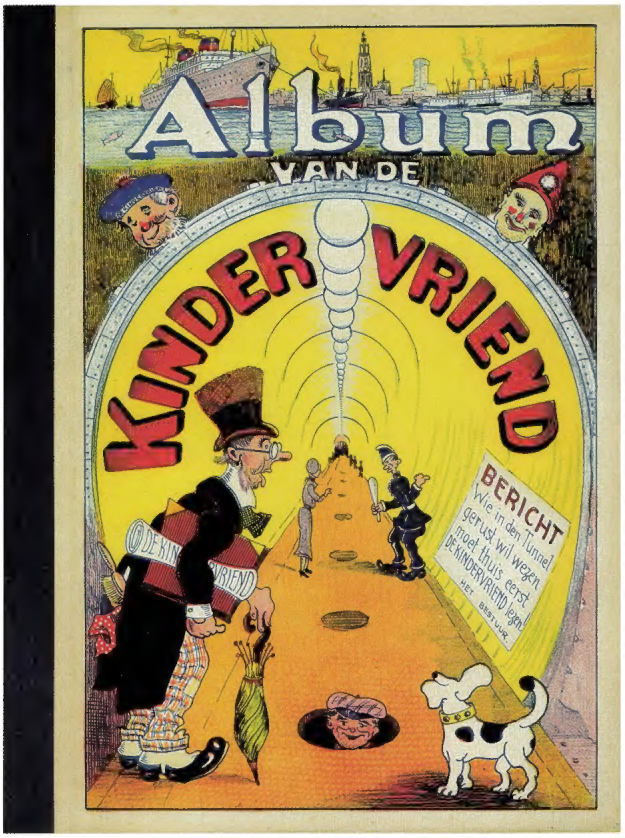

Voorkaft van een bundeling van De Kindervriend, *met zicht op de pas geopende voetgangerstunnel in Antwerpen*

lithografisch gedeelte werd gemaakt in het atelier van Julien t' Felt, in de Bisschopstraat. Julien t' Felt moest echter in 1914 al uitwijken naar Nederland en Engeland, omdat hij spotprenten had gemaakt van de Duitse bezetters. Wanneer hij in 1919 terug naar België kwam, was de helft van zijn technische installaties geroofd en had zijn moeder de rest én de lokalen verhuurd aan Patria. Hij hield het drukken voor bekeken en gaf in 1920 alles over aan de *Typo- en lithodrukkerij Delko*, gevestigd in de Lange Koepoortstraat 49. De naam van deze drukkerij, die gesticht was door de heren Delplace en Koch, veranderde nadien in *De Nieuwe Antwerpsche drukkerij*.

Deze drukkerij beschikte over de modernste apparatuur, ook van diepdruk. Julien t' Felt werd er hoofdtekenaar en gaf leiding aan een aantal andere tekenaars. Eén ervan, Lode Sebregts

Een voorbeeld van bijlage bij De Kindervriend

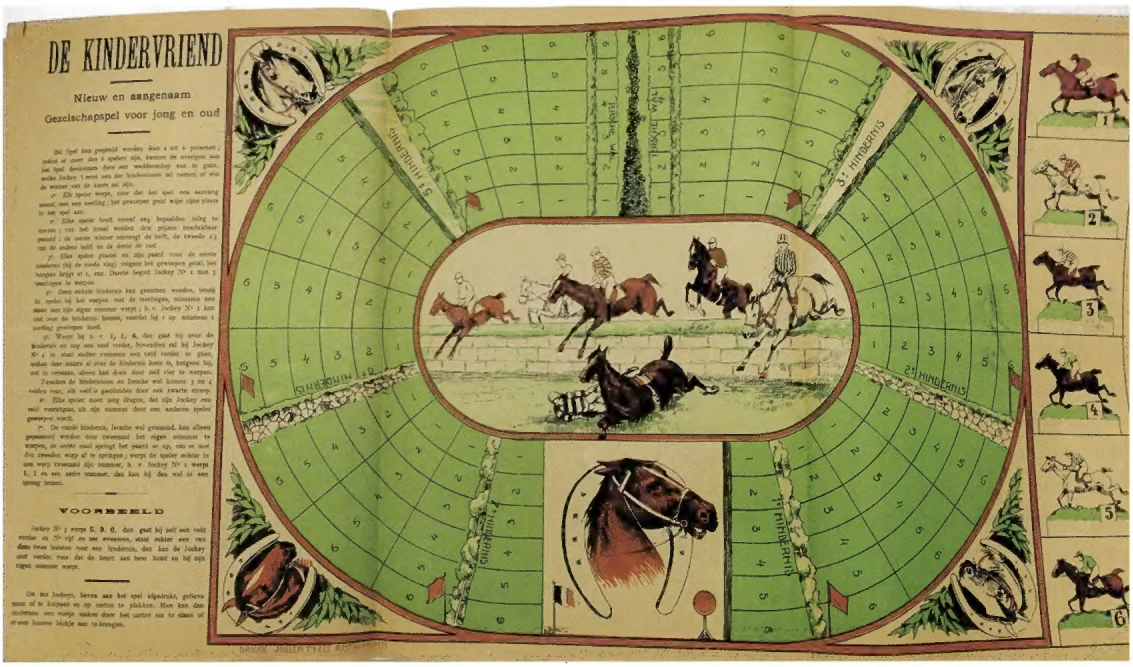

(1906-2002), herinnerde zich zijn leermeester t' Felt nog levendig : "*Hij had een prachtige kop en een imposant silhouet, hij tekende met de rechterhand en met gestrekte arm alsof hij schermde. In zijn linkerhand rustte een sigaar en onder het werken en roken door zong hij luidkeels aria's uit Franse opera's.*"

CHAOS IN DE EERSTE WERELDOORLOG

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in augustus 1914 liep de 3de jaargang van *De Kindervriend*. Het laatste gekende nummer, uitgerekend op eind augustus 1914 , is het nummer 35. Geen vermelding van het nakende stopzetten ! Het is dan wachten tot het jaar 1915, waarin de Oorlogsjaargang van het blad startte in juli 1915 met een nieuw nummer 1 ! Het is het bekende nummer met de pierrot op de voorkaft. Het was Patria dus gelukt het op een akkoord te gooien met de Duitse bezetter, en de hand te kunnen leggen op voldoende papier en inkt. Maar deze wederopstanding was niet toevallig.

Voorplaat van het eerste nummer van De Geïllustreerde Kinderwereld *(1915).*

Het was mede dank zij Van Tassels neef, Antoon Van Opstraet (1886-1959), dat een en ander geregeld werd. Van Opstraet was een politiek *activist*, van Liberale signatuur, iemand die de Vlaamse beweging diende door samen te werken met de bezetter. Hij stichtte in januari 1915 het dagblad *Het Vlaamsche Nieuws*, waarvan Rafael Verhulst (1866-1941) hoofdredacteur werd. Verhulst werd een intieme vriend van zowel Van Tassel als van Van Opstraet.

Van Opstraet zat ook in de boeken en tijdschriften-verkoop. Zijn vader Jules Van Opstraet was de eerste depothouder van de liberale krant *Het Laatste Nieuws* in Antwerpen. Hij had een boekhandel in de Nationalestraat 154, de *Volksboekhandel*. Antoon ontpopte zich echter ook tot een concurrent van zijn neef door het lanceren, eveneens in juli 1915, van een ander jeugdblad, *De geïllustreerde Kinderwereld*. Dit blad had dezelfde *look & feel* als

De Kindervriend. Het eerste nummer kostte 5 cent, maar deze prijs werd al vanaf nummer 3 bijgesteld tot 3 cent, even duur als *De Kindervriend*. Beide bladen bleven verschijnen, zij aan zij. De verstandhouding tussen beide neven bleef uitstekend, want in de advertenties in *De Kindervriend* werd reclame gemaakt voor beider boekhandels.

De Kindervriend scheerde in de jaren 1915-1916 hoge toppen wat grafische kwaliteit betreft. Er werden veel grote voorplaten gemaakt, vooral rond de figuur van Bluts, zonder twijfel de meest populaire figuur in het blad. Aangezien deze strip van Engelse origine was, werd het door de oorlogssituatie steeds moeilijker om dat materiaal te blijven publiceren. De redactie probeerde nog de meubelen te redden door een strip te introduceren met de broer van Bluts, maar dat was in feite boerenbedrog. De inhoud van het blad verarmde gaandeweg, en wanneer ook het papier en de drukinkten zeldzamer werden, veranderde het uitzicht: begin 1917 werden de middenpagina's nog maar in één kleur gedrukt, en eind van dat jaar verdween de kleur ook uit de voor-en achterkaft. Zowel *De Kindervriend* als *De Kinderwereld* evolueerden naar een letterlijk en figuurlijk kleurloos blaadje. Nochtans steeg de prijs per nummer tijdens de oorlogsjaren van 3 centiemen tot 10 centiemen in 1918.

Eind 1917 verdween de vierkleurendruk uit de voorplaten wegens het ontbreken van de drukinkten.
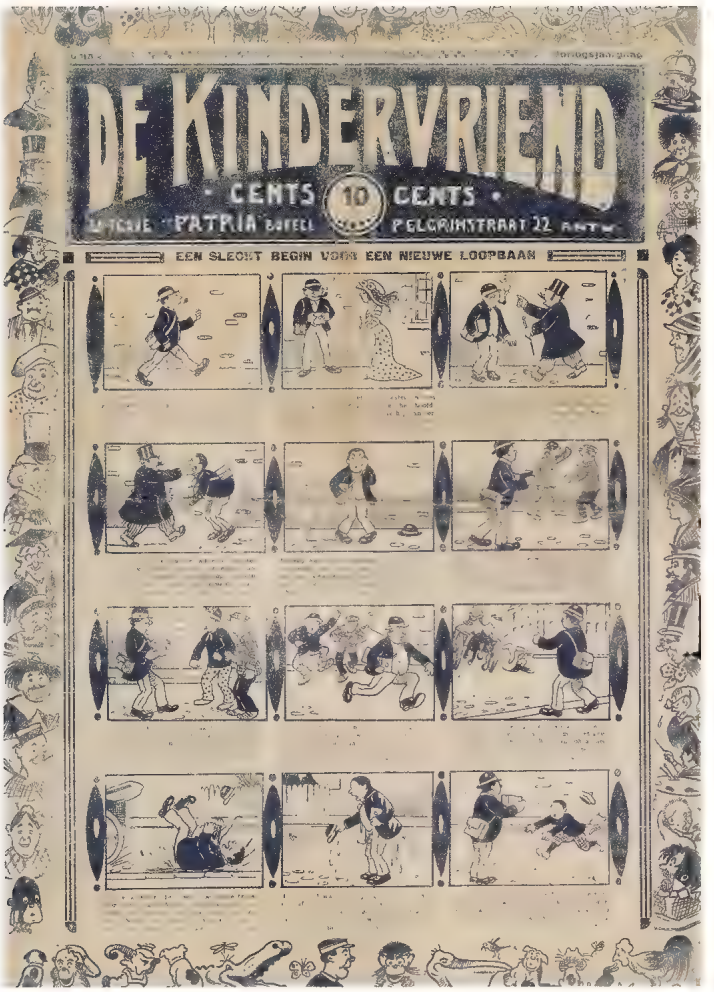
De nummering van de bladen bleef nu gewoon doorlopen, zonder enige vorm van datum-vermelding. Er verschenen in de oorlogsperiode 1915-1918, 178 nummers, maar tijdens het jaar 1918 waren er regelmatig onderbrekingen (de jaargang 1918 telt maar 45 nummers). De publicatie liep verder in 1919 met de nummers 179 tot en met 223. In de laatste nummers wordt steeds meer gewag gemaakt van een nakende wedergeboorte van het blad en wordt de lezer vergast op nieuws over de terugkeer van de centrale figuur Bluts.

DE KINDERVRIEND

· CENTS 10 CENTS ·

UITGAVE PATRIA BUREEL PELGRIMSTR. 11 ANTW.

DE LEVENSGESCHIEDENIS

VAN — GUMMARUS-NEPOMUCENUS-LUDOVICUS — DE VRIEND

BEGINT IN DIT NUMMER

LACHEN EN ZICH VERMAKEN

BLUTS

Heden het eerste hoofdstuk „DE BLIJDE BOODSCHAP" volledig

‹ *Voorplaat van het nummer van 12 november 1919, waarbij de terugkeer van de figuur* Bluts *in de schijnwerpers stond*

De wedergeboorte van De Kindervriend

In de loop van november (vermoedelijk 12 november) 1919 verscheen weer een nummer 1, om de wedergeboorte van het blad in de verf te zetten. Op de voorplaat een groot portret van Bluts met de titel *De Levensgeschiedenis van de vriend Bluts*. De vierkleurendruk deed terug zijn intrede en *De Kindervriend* was klaar voor een nieuw hoofdstuk. In 1919 verschenen nog 8 nummers. Ook *De geïllustreerde Kinderwereld* deed opnieuw zijn intrede. Uit vrees voor represailles was Antoon Van Opstraet echter naar Nederland gevlucht, en werd het beheer van dit tijdschrift overgelaten aan de uitgeverij Patria.

Tijdens de jaargang 1920 van *De Kindervriend* was men verplicht af en toe een nummer te maken zonder kleuren, de toevoer van de drukmaterialen verliep kennelijk nog stroef. Het nummer 15 is een bijzonder nummer, waarin de tot dan toe verschenen lotgevallen van Bluts, werden samengevat. Even later veranderde de prijs in 12,50 centiemen. De nummering van de nummers liep gewoon door : van nummer 9 tot en met 60.

Tijdens de jaargang 1921 (nummers 61 tot en met 111) steeg de prijs tot 25 centiemen, een verdubbeling! Dit was te wijten aan de evolutie van de index die bleef stijgen tgv de economische heropleving.

De jaargang 1922 was aanvankelijk een gewone voortzetting van de jaargang 1921, de nummering startte met 112 en liep door tot 156, totdat men in november opnieuw besloot te herstarten met een nummer 1! Het laatste nummer van het jaar 1922 was nummer 8. ›

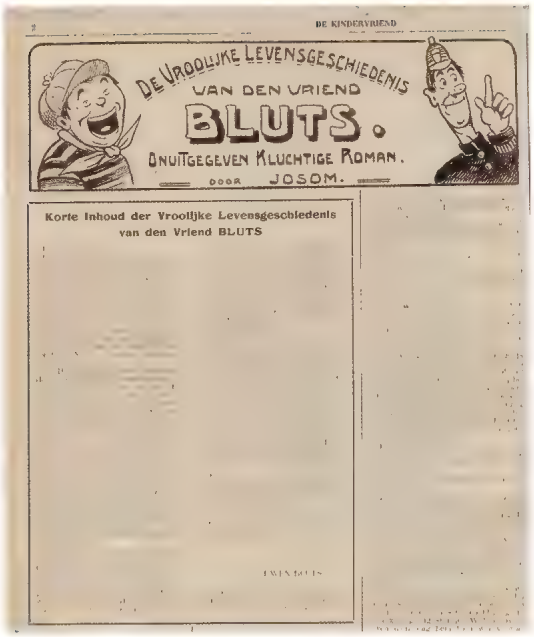

▴ *Korte samenvatting van de avonturen van de figuur* Bluts, *uit het nummer 15 van 1920.*

▾ *Voorplaat van het nummer 15 van de jaargang 1920*

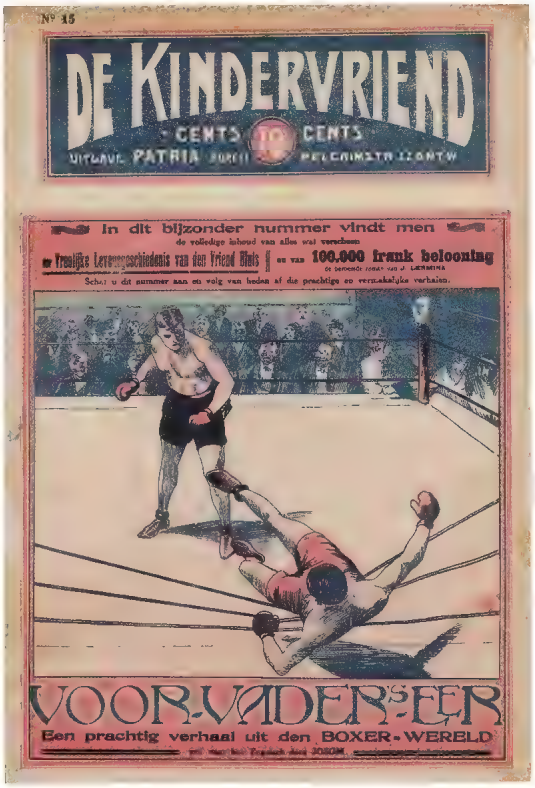
N° 15
DE KINDERVRIEND
CENTS 10 CENTS
UITGAVE PATRIA
In dit bijzonder nummer vindt men
de volledige inhoud van alles wat verscheen
der Vroolijke Levensgeschiedenis van den Vriend Bluts !
en van 100,000 frank belooning
te verwerven door u of Lezers.
Schaf u dit nummer aan en volg van heden af die prachtige en vermakelijke verhalen.
VOOR VADERS EER
Een prachtig verhaal uit den BOXER-WERELD

DE KINDERVRIEND
VROOLIJK KERSTFEEST
De laatste nieuwe uitvinding van drie onzer goede „Kindervrienden" op gebied van vliegkunst. Het Kerstmisreisje hadde echter bedorven geweest zoo Lankeud niet op een „pieterstaaltje" ware achtergebleven.

▲ ▼ *Vier charmante voorplaten van gelegenheidsnummers van De Kindervriend*

De samenwerking met Excelsior : De Kindervriend in Nederland

In 1923 krijgen we een merkwaardige wending. De jaargang startte 'normaal' met het nummer 9 en liep verder tot en met het nummer 42 van 26 augustus 1923. Het nummer van 2 september 1923 vermeldde opnieuw het nummer 1 ! Dit had te maken met het lanceren van een Nederlandse editie van *De Kindervriend*. Parallel met de Vlaamse editie verscheen het eerste nummer van een Nederlandse uitgave met een andere cover, met een portret van koningin Wilhelmina. Deze werd verdeeld door uitgeverij Excelsior uit Den Haag, gevestigd op de Prinsenvinkenpark, en later verhuisd naar Rotterdam, die sedert 1922 ook het jeugdblad *Het Dubbeltje* uitgaf. De samenwerking tussen Patria en Excelsior dateerde van een aantal jaren eerder omdat Patria de verdeling in België van verschillende pulpreeksen van Excelsior, voor zijn rekening nam. In april 1923 lanceerden ze gezamenlijk een nieuw blad : *De Groote Avonturen*, op het formaat van *De Kindervriend* en *Het Dubbeltje*. Het blad waarvan het nummer 1 dateert van 15 april 1923, richtte zich duidelijk tot een ouder publiek. Het werd bijna uitsluitend door Julien t' Felt geïllustreerd die er zeer mooie voorplaten voor maakte.

Het eerste nummer van De Kindervriend voor de Nederlandse markt

Waarom Excelsior naast zijn blad *Het Dubbeltje* plots een ander gelijkaardig blad lanceerde, is niet helemaal duidelijk. Mogelijk hadden ze de beslissing genomen om te stoppen met *Het Dubbeltje*, en wilden ze gedurende een overgangsperiode van precies 6 maanden een alternatief aanbieden. Deze hypothese is aannemelijk omdat van bij de start reclame werd gemaakt om een abonnement te nemen op *De Kindervriend*. Het laatste nummer van *Het Dubbeltje* dateert immers van 24 februari 1924 (nummer 29) en heeft hetzelfde adres als het laatste nummer 26 van *De Kindervriend*, editie Nederland.

Dus zowel *De Kindervriend* (editie Nederland) als *Het Dubbeltje* houden dan op te bestaan, en er wordt verwezen naar andere bladen. Uiteraard in de eerste plaats naar de Vlaamse *Kindervriend*, die voortaan in zijn hoofding zowel een Belgische prijs (intussen 40 centiemen) als een Nederlandse prijs (10 centen) zal afficheren. Ook de beide adressen van Excelsior en Patria worden vernoemd.

Het laatste nummer van Het Dubbeltje van 24 februari 1924

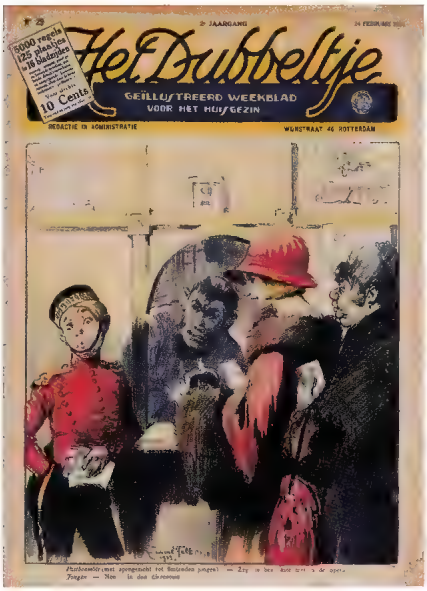

Stukje editoriaal voor de Nederlandse jeugd uit het nummer 1 van De Kindervriend

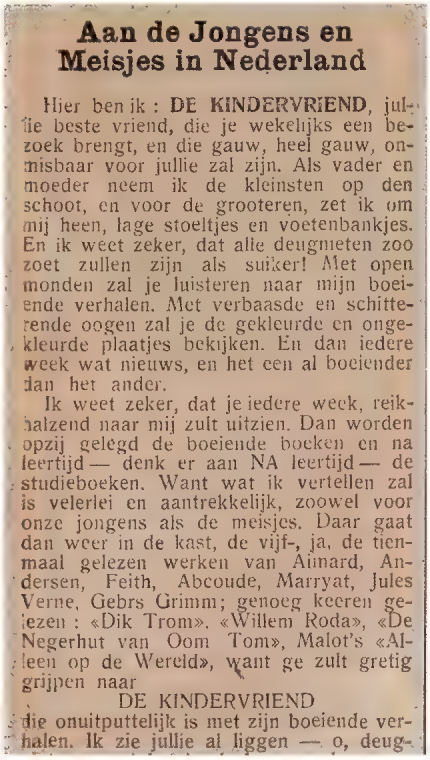

Aan de Jongens en Meisjes in Nederland

Hier ben ik : DE KINDERVRIEND, jullie beste vriend, die je wekelijks een bezoek brengt, en die gauw, heel gauw, onmisbaar voor jullie zal zijn. Als vader en moeder neem ik de kleinsten op den schoot, en voor de grooteren, zet ik om mij heen, lage stoeltjes en voetenbankjes. En ik weet zeker, dat alle deugmeten zoo zoet zullen zijn als suiker! Met open monden zal je luisteren naar mijn boeiende verhalen. Met verbaasde en schitterende oogen zal je de gekleurde en ongekleurde plaatjes bekijken. En dan iedere week wat nieuws, en het een al boeiender dan het ander.

Ik weet zeker, dat je iedere week, reikhalzend naar mij zult uitzien. Dan worden opzij gelegd de boeiende boeken en na leertijd — denk er aan NA leertijd — de studieboeken. Want wat ik vertellen zal is velerlei en aantrekkelijk, zoowel voor onze jongens als de meisjes. Daar gaat dan weer in de kast, de vijf-, ja, de tienmaal gelezen werken van Aimard, Andersen, Feith, Abcoude, Marryat, Jules Verne, Gebrs Grimm; genoeg keeren gelezen : «Dik Trom», «Willem Roda», «De Negerhut van Oom Tom», Malot's «Alleen op de Wereld», want ge zult gretig grijpen naar

DE KINDERVRIEND

die onuitputtelijk is met zijn boeiende verhalen. Ik zie jullie al liggen — o, deug-

In 1925 lanceerden beide uitgeverijen gezamenlijk een nieuw weekblad : *Piccolo*. Het eerste nummer dateert van 7 februari 1925. *Piccolo* zal in de loop van de jaren uitgroeien tot één van de meeste succesvolle producten van Patria. Het liep zelfs verder in de bezettingsperiode, en kende ook nog een doorstart in 1949, na de periode van publicatieverbod van Patria. De publicatie van *Piccolo* was eigenlijk het begin van de gedaantewisseling die Patria in de jaren '20 onderging. Het vestigde zich toen op de Vlaamse markt als dé concurrent van pulpuitgevers als Hypoliet Janssens (Gent) en Sobeli (Brussel) maar in tegenstelling tot beiden hield Patria het bij meestal kleine reeksen. Patria schuwde lange reeksen als *Buffalo Bill*, *Nick Carter*, *Lord Lister* en verkoos korte, volledige series als *De Bende der Roode hand* (18 nummers), *Todd Marvel* (20 nummers), enz.

Wie we ook terugvinden in *Piccolo*, was Rafaël Verhulst, die profiteerde van de keuze van de uitgeverij voor *volksromans*. Hij bracht in de jaren '20 tot drie maal toe een roman van *Robert en Bertrand*.

De Kindervriend in Vlaanderen en Nederland

De nummering van de gezamenlijke editie loopt verder over de jaargangen 1924 (nummers 19 tem 70) en 1925 (nummers 71 tem 122). In 1924 werd het pand in de Pelgrimstraat te klein en werden een rij huizen in de Pompstraat gekocht en omgebouwd tot het nieuwe hoofdkwartier van uitgeverij Patria. *De Kindervriend* van de jaargang 1926 startte nog zeer normaal met het nummer 123 en voor één keer met vermelding van een precieze datum : 3 januari 1926. Deze jaargang telt 53 nummers, het laatste nummer is 175. In de loop van dat jaar besloten Van Tassel en Van Opstraet om de titels van hun beider bladen te fuseren. *De geïllustreerde Kinderwereld* zou verdwijnen en opgenomen worden in *De Kindervriend*. Intussen was de prijs alweer verhoogd tot 75 centiemen. Precies in het nummer van de prijsverhoging, gedateerd 15 augustus 1926, werd de fusie voltrokken. Op de voorkaft werd *De Kindervriend* afgebeeld, op de achterkaft *De Kinderwereld*. Dit werd gedurende enkele nummers volgehouden om het

Op het nummer van De Kindervriend *van 24 februari 1924 werden de twee uitgeverijen vermeld*

Voor-en achterplaat van De Kindervriend *van 12 september 1926*

Creatie van de nieuwe Patria

Zoals gezegd vluchtte Van Opstraet wegens zijn *activistische* werkzaamheden in 1918 naar Nederland, maar zijn uitgaven bleven lopen, zij het dat het uitgave-adres veranderde van de Nationalestraat naar de Pelgrimstraat. In 1922 keerde hij terug naar België en beide neven besloten de handen in elkaar te steken.

In 1928 besloten Van Tassel en Van Opstraet een gezamenlijke NV te stichten, alweer onder de naam *Patria*. Het oprichtingskapitaal was 1.5 miljoen BEF. Van Opstraet had 55% van de aandelen, Van Tassel 45%. Van Opstraet was de grote drijvende kracht, een ondernemer. Van Tassel was een uitstekend beheerder, en nam de administratie en de boekhouding voor zijn rekening.

publiek te laten wennen aan de nieuwe realiteit. De nummers waren extra dik omdat een deel van de inhoud van *De Kinderwereld* werd toegevoegd.

Vanaf dan nam Patria een grote vlucht en werd één van Vlaanderens grootste uitgeverijen van tijdschriften. De kwaliteit van deze publicaties was hoogstaand, dank zij de modernste druktechnieken. De belangrijkste verwezenlijkingen, naast de verderzetting van het ludieke blad *Piccolo* (ontstaan in 1925) en het jeugdblad *De Kindervriend* : het weekblad *Radiopost* (1927-1936), de lancering van *Mon Copain* in 1928, de Franstalige tegenhanger van *Piccolo*, het tijdschrift *De Film / Le Film* vanaf november 1928, het weekblad *Wereld-Revue* (1931-1934), het sportblad *Sport-revue* vanaf 1933, *De Vrouw/ La Femme* (1931-1935), *De Filosoof* van 5 maart tot 21 mei 1939 (slechts 12 nummers).

Van Opstraet en Van Tassel stonden ook mee aan de wieg van de bouw van het nieuwe Sportpaleis dat in 1933 de deuren opende. Even later werd het tijdschrift *Sport-revue* boven de doopvont gehouden.

Van Tassel *en* Van Opstraet *investeerden mee in de oprichting van het Antwerpse Sportpaleis*

Maar de parel aan de kroon was het dagblad *De Dag* dat vanaf 20 november 1934 verscheen en het uithield tot het einde van de bezetting. *De Dag* had ook een weekend-editie, gedrukt op de diepdrukpersen, wat leidde tot zeer verzorgde publicaties. *De Dag* was een boulevardblad op tabloid-formaat met veel foto's en ronkende titels. Het gaf vanaf 1937 ook plaats aan een bijlage voor de jeugd, *Wonderland*, gevuld met vooral Disney-strips. *Wonderland* zal in 1941 een kans bieden aan een jonge, beloftevolle Vlaamse tekenaar, Willy Vandersteen genoemd.

De zwanenzang van Patria

Tijdens de bezetting verhardden de politieke standpunten van De Dag. In 1941 werd de gematigde hoofredacteur Clovis Baert aan de kant gezet en vervangen door G. Capelle, een echte VNV-er. Na de bezetting haastte Patria zich om snel terug een dagblad op te starten : *De Tijd*. Dit dagblad was geen lang leven beschoren omdat de protesten van de tegenstanders heel hevig waren. Uiteindelijk kreeg Patria een publicatieverbod en wachtte hen een lang proces. Pas in 1949 kon Patria terug aan de slag. Het startte opnieuw een familieblad op, met een cover in vierkleurendruk : *De Post*, vanaf 15 januari. Ze zetten kortstondig in op een jeugdblad onder de naam *Wonderland* (vanaf 11 oktober 1949) en haalden vanaf april 1949 één van hun oude paradepaardjes terug boven, het populaire *Piccolo*. Maar Patria haalde nooit meer het niveau van voor de oorlog en kreeg bovendien af te rekenen met een zeer brede waaier concurrenten.

Uiteindelijk werden de aandelen van Patria in 1950 overgenomen door Cyriel Van Thillo (1902-1992), die de uitgeverij afsplitste van de drukkerij. De uitgeverij kreeg de nieuwe naam Sparta, de drukkerij heette voortaan Astra. Hij legde daarmee de basis voor zijn succesrijke Persgroep.

En hoe ging het verder met De Kindervriend.

In de jaren '30 concentreerde de uitgeverij Patria zich op de nieuwe weekbladen die het uitgaf, en vanaf 1934 op het dagblad *De Dag*. *De Kindervriend* verzeilde naar de achtergrond en werd stilaan een voorspelbaar, monotoon jeugdblad. Alle nummers geleken op elkaar en konden op de duur niet meer wedijveren met de nieuwe generatie opkomende jeugdbladen zoals *Robbedoes* en *Bravo!*, die meer en meer Belgisch talent kansen gaven, en steevast de formule van populaire tekstballons kozen. De inbreng van strips werd ondergeschikt : meer en meer werden vervolgromans, allerlei rubrieken en verhalen ingelast. De strips zélf waren van een bedenkelijk niveau.

Nr 47. 28e JAARGANG 19 NOVEMBER 1939

DE KINDERVRIEND

GEILLUSTREERD WEEKBLAD voor de JEUGD

PRIJS 75 Cents

UITGAVE PATRIA POMPSTR 2-14 ANTWERPEN PRIJS VOOR HOLLAND 40 CENTS

IN HET WILDE WESTEN IN DE HANDEN DER ROODHUIDEN

▲ *Voorplaat van het laatste nummer van* De Kindervriend: *19 november 1939*

BERICHT

Wegens de moeilijke tijdsomstandigheden wordt de uitgave « De Kindervriend » voorloopig geschorst.

DE KINDERVRIEND

VOORWOORD

DE « KINDERVRIEND » MOCHT ZICH LANG IN DE GUNST VERHEUGEN VAN ZIJN VELE VRIENDJES. NU ZIJN WIJ ER WEER, EN HOPEN NOG EEN GUNSTIGER ONTHAAL TE VINDEN DAN VROEGER.

WIJ HEBBEN ALLES GEDAAN WAT MOGELIJK WAS OM DE ZINSPREUK « HET BESTE IS VOOR ONZE KINDEREN NIET GOED GENOEG », ZOOVEEL MOGELIJK WAAR TE MAKEN.

WIJ HOPEN, DAT HET AANTAL VRIENDINNETJES EN VRIENDJES MET DEN DAG ZAL VERMEERDEREN, EN DAT DE « KINDERVRIEND » OOK IN DEN SMAAK ZAL VALLEN HUNNER HUIJERS.

DE UITGEVER EN SCHRIJVERS.

▼ *De voorplaat van het eerste nummer dat in 1940 verscheen op klein formaat*

GEILLUSTREERD WEEKBLAD voor de JEUGD

DE KINDERVRIEND

Uitgave: "PATRIA" N.V. 75 ct Pompstr. 2-14, Antwerpen. Nº 1

Vader SNAP en zijn zoon SNIPPEKE

SPIRITISME

Volgende week Een verrassing!...

Op het einde van de jaren '30 veranderde het blad zijn koers en ging het ook op zoek naar plaatselijk talent. Het kwam hierbij uit op tekenaars als Jan Waterschoot, maar de tekstballons bleven achterwege. Ook dit kon niet beletten dat *De Kindervriend* stilaan wegzakte en niet langer alleen op zijn historische verdiensten kon blijven teren. Het blad bleef verschijnen tot 19 november 1939. In dat nummer werd aangekondigd dat *De Kindervriend* omwille van de omstandigheden (lees : de mobilisatie) niet langer kon verschijnen.

In de loop van 1940 kende het tijdschrift een zeer kortstondige wederopstanding. In volle bezettingsperiode verscheen het zoveelste nummer 1, ditmaal op klein formaat. Slechts 4 nummers zagen het levenslicht, alweer zonder enige datum. Dat was meteen het laatste wapenfeit van het blad dat met vallen en opstaan was verschenen tussen 1912 en 1940! ●

JAAR		AANTAL NRS IN DE JAARGANG	[illegible] NR	LAATSTE NR	PRIJS	BIJZONDERHEDEN
1912	*1e JG*	*47*	*1*	*47*	*3 cent*	*Uitgerekend 8/02/1912, ook volgens Erfgoedbib; uitgeverij Patria, Pelgrimstraat 22*
	Speciale vermelding nr 44					*Sinterklaas*
1913	*2e JG*	*52*	*1*	*52*		
1914	*3e JG*	*35*	*1*	*25*	*3 cent*	*De jaargang start met een nieuwjaarsnr*
	Speciale vermelding nr 35					*Uitgerekend 1/08/1914, uitbreken WO I*
1915	*Oorlogsjaargang*	*28*	*1*	*28*		
	Speciale vermelding nr 1					*Uitgerekend op 20/07/1915, drukkerij G. Janssens*
	Speciale vermelding nr 22				*3,5 cent*	*Uitgerekend op 17/11/1915*
	Speciale vermelding nr 27					*Kerstnr 1915*
1916	*Oorlogsjaargang*	*52*	*29*	*80*		
	Speciale vermelding nr 1					*Nieuwjaarswensen 5/01/1916*
	Speciale vermelding nr 41				*4 cent*	
	Speciale vermelding nr 69				*5 cents*	
	Speciale vermelding nr 78					*Sinterklaas-nr*
	Speciale vermelding nr 80					*Kerstnr 1916*
1917	*Oorlogsjaargang*	*53*	*81*	*133*		
	Speciale vermelding nr 81					*Nieuwjaar 1917*
	Speciale vermelding nr 95					*Paasnr 1917*
	Speciale vermelding nr 97					*eerste keer middenblad in één kleur*
	Speciale vermelding nr 125				*6 cent*	
	Speciale vermelding nr 133					*Kerstnr 1917*
1918	*Oorlogsjaargang*	*45*	*134*	*178*		*In 1918 werden enkele weken geen nrs gemaakt*
	Speciale vermelding nr 134					*Nieuwjaar 1918*
	Speciale vermelding nr 153				*7,5 cent*	
	Speciale vermelding nr 169				*10 cent*	
	Speciale vermelding nr 178					*Kerstnr 1918*
1919		*53*	*179*	*8*		
	Speciale vermelding nr 206					*aankondiging wijziging uitzicht*
	Speciale vermelding nr 217					*laatst waargenomen nr van 1919, waarschijnlijk liep het nog verder tem nr 223*
	Speciale vermelding nr 223					*Waarschijnlijk het laatste nr in de oude reeks*
	Speciale vermelding nr 1					*Start nieuwe reeks in 4-kleurendruk na de oorlog, uitgerekend 12/11/1919, juiste datum onbekend, Blutske wordt centrale figuur*
	Speciale vermelding nr 7					*Kerstmis 1919*
	Speciale vermelding nr 8					*laatste nr 1919*
1920		*52*	*9*	*60*		
	Speciale vermelding nr 15					*Bijzonder nr met samenvatting Bluts*
	Speciale vermelding nr 18				*12,5 cents*	
	Speciale vermelding nr 22					*Paasnr 1920*
	Speciale vermelding nr 59					*Kerstnr 1920*
1921		*51*	*61*	*111*		
	Speciale vermelding nr 87				*25 cents !*	
	Speciale vermelding nr 91				*12,5 cents*	*datumvermelding 7/08/1921, terug 12,5 cent*
	Speciale vermelding nr 101					*terug volledig in 4-kleuren*
	Speciale vermelding nr 111					*Kerstnr 1921 (laatste nr 1921)*

JAAR		AANTAL NRS IN DE JAARGANG	EERSTE NR	LAATSTE NR	PRIJS	BIJZONDERHEDEN
1922		53	112	8		
	Speciale vermelding nr 112					*Gedateerd 1/01/1922*
	Speciale vermelding nr 117				*25 cents*	
	Speciale vermelding nr 156					*laatste nr van deze reeks*
	Speciale vermelding nr 1				*30 cents*	*opnieuw een nr 1, 12/11/1922*
	Speciale vermelding nr 8					*Gedateerd 31/12/1922*
1923		52	9	18		
	Speciale vermelding nr 9					*Gedateerd 7/01/1923*
	Speciale vermelding nr 42					*Gedateerd 26/08/1923*
	Speciale vermelding nr 1				*35 cents*	*Opnieuw een nr 1, vermelding 12e jaargang, gedateerd 2/09/1923*
	Speciale vermelding nr 12					*Adresverandering naar Pompstraat*
	Speciale vermelding nr 18					*Laatste nr, gedateerd 30/12/1923*
1924		52	19	70		
	Speciale vermelding nr 1				*40 cents*	*Gedateerd 6/01/1924*
	Speciale vermelding nr 52					*Eerste vermelding 13e jaargang*
	Speciale vermelding nr 53					*Gedateerd 31/08/1924*
	Speciale vermelding nr 70					*Kerstnr 28/12/1924*
1925		52	71	122		
	Speciale vermelding nr 71					*Eerste vermelding 14e jaargang : 4/01/1925*
	Speciale vermelding nr 80				*50 cents*	
	Speciale vermelding nr 104 tem 113					*Eerste vermelding 15e jaargang ; nrs zonder vierkleurendruk !*
	Speciale vermelding nr 114					*Opnieuw vierkleuren, gedateerd 1/11/1925*
1926		53	123	175		
	Speciale vermelding nr 155				*75 cents*	
1927		51	176	226		
	Speciale vermelding nr 176					*Gedateerd 7/01/1927*
	Speciale vermelding nr 216					*Eerste vermelding 16e jaargang ; 16/10/1927*
1928		52	227	278		*eerste vermelding 17e jaargang*
1929		52	1	52		*Opnieuw een nr 1, eerste vermelding 18e jaargang*
1930		52	1	52		*Eerste vermelding 19e JG*
1931		52	1	52		*Eerste vermelding 20e jg ; 4/01/1931*
1932		52	1	52		*21e jaargang*
1933		52	1	52		*22e jaargang*
1934		52	1	52		*23e jaargang*
1935		52	1	52		*24e jaargang*
1936		52	1	52		*25e jaargang*
1937		52	1	52		*26e jaargang*
	Speciale vermelding nr 42					*Verandering hoofding De Kindervriend*
1938		52	1	52		*27e jaargang*
1939		46	1	46		*28e jaargang*
	Speciale vermelding nr 46					*Laatste nr van 19/11/1939*
1940		4	1	4		*Vier nrs genrd van 1 tot 4, niet gedateerd*

De personeelsbladen van

DE GIDS, HET VOLK EN DE STANDAARD

Drie belangrijke krantengroepen verspreidden op hun hoogtepunt een personeelsblad onder de medewerkers: De Gids (*De Zetduivel*), Het Volk (*'t Bobijntje*) en De Standaard (*De Kleine Krant*). Het lag voor de hand dat men een beroep deed op de huistekenaars om illustraties te leveren. Die personeelsbladen vormen een grotendeels onontgonnen bron van illustraties en informatie. Vooral Marc Sleen komt uitgebreid aan bod in de periode dat hij voor die krantengroepen werkte: De Gids (1944 t.e.m. 1950), Het Volk (1950 t.e.m. 1965) en De Standaard (1965 t.e.m. 2002), maar ook Rik Clement en Pil leverden tekeningen. Willy Vandersteen komt slechts zeer sporadisch voor in de personeelsbladen van de kranten waarvoor hij succesvolle strips leverde, maar hij was dan ook - in tegenstelling tot Marc Sleen en Rik Clement - niet in dienst bij die kranten.
In dit nummer focussen we op **'t Bobijntje**.

door Yves Kerremans

't Bobijntje

Orgaan der personeelsvereniging van de drukkerij Het Volk

(*oktober* 1949 – 1999?)

Het Volk begon in 1890 als weekblad en werd op 21 juni 1891 omgevormd tot dagblad. De krant met wortels in de christelijke werknemersbeweging (ACW) werd door de katholieke partij gepositioneerd als anti-socialistisch dagblad om een dam op te werpen tegen de socialistische krant *Vooruit*. Eind oktober 1940 werden de drukpersen stilgelegd en de krant begon pas terug te verschijnen vanaf 18 december 1944. In die eerste naoorlogse jaren kwamen drie tekenaars aan bod in *Het Volk*: Buth, Clement en Sleen; later komt daar nog Jef Nys bij. Van Buth (Leo De Budth) begon de gagreeks *Thomas Pips* in de krant te verschijnen vanaf 7 februari 1946, in 1947 werd het een vervolgverhaal. Van Rik (Henri) Clement verschenen tussen 21 februari 1949 en 30 juni 1950 vier verhalen van *Bazielken*. Vanaf 1955 verschijnt zijn stripreeks *Dees Dubbel* in het weekendblad *Ons Zondagsblad* om vanaf april 1965 over te gaan naar de krant, niet toevallig het moment dat Sleen met zijn Nero naar *De Standaard* trekt. In maart 1950 wordt *De*

't Bobijntje

Rik illustreerde een artikel van zijn hand in een speciaal nummer van 't Bobijntje *uit 1954.*

"Het Volk„ rond Ernest Claes geschaard

Foto genomen in het café « Het Volk », Poel te Gent, op 28 Maart 1950. Men bemerkt van links naar rechts : redacteur Vanden Eede, (« 't Kapoentje »), Juul Van Laecke, Jozef De Geest, Fred Germonprez, Clebert Debiyttere, Marc Sleen, Robert Bosteels, Josette Wijlaers, Frans Vervloet, Lucienne Bogemans, Ernest Claes, Angèle Vandenhende, voorzitter De Jager, Lucia Demeyer, Gustaaf Geerinck, de vader van Bernard De Clercq, Maurits Van Herreweghe, Oscar Verschelden, mijnheer De Cuyper der Coöperatief « Het Volk » en René Doesselaere. Zij allen en nog vele anderen dragen, door hun leven, een blijvende herinnering mee aan « die schone Nest Claes avond ! » — In een schrijven van 16.4.50 groet Claes nogmaals « hartelijk al de Bobijntjes, mannelijke en vrouwelijke ».

Herinnering aan een 'schone Nest Claes avond' in café Het Volk. *Ernest Claes staat achteraan in het midden, Marc Sleen zit prominent op de eerste rij en de redacteur van 't* Kapoentje *Joris Vanden Eede zit helemaal links en kijkt naar Claes (*'t Bobijntje, *mei 1950).*

't Bobijntje

Kop op!

G. EYLENBOSCH

TWEEDE JAARGANG MEI 1950 NUMMER 5

Orgaan der Personeelsvereniging van de Drukkerij « HET VOLK »
Foreistraat, 22, Gent en Parlementstraat, 4, Brussel

"Het Volk„ rond Ernest Claes geschaard

't Bobijntje

KOP BOVEN!

G. Eylenbosch

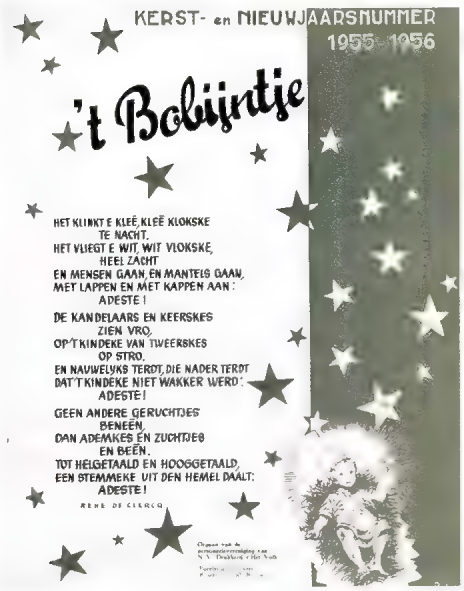
KERST- en NIEUWJAARSNUMMER

1955 - 1956

't Bobijntje

HET KLINKT E KLEÊ, KLEÊ KLOKSKE
TE NACHT,
HET VLIEGT E WIT, WIT VLOKSKE,
HEEL ZACHT
EN MENSEN GAAN EN MANTELS GAAN,
MET LAPPEN EN MET KAPPEN AAN:
ADESTE!

DE KANDELAARS EN KEERSKES
ZIEN VRO,
OP 'TKINDEKE VAN TWEERSKES
OP STRO.
EN NAUWELIJKS TERDT DIE NADER TERDT
DAT 'TKINDEKE NIET WAKKER WERD:
ADESTE!

GEEN ANDERE GERUCHTJES
BENEEN,
DAN ADEMKES EN ZUCHTJES
EN BEEN.
TOT HELGETAALD EN HOOGGETAALD,
EEN STEMMEKE UIT DEN HEMEL DAALT:
ADESTE!

RENE DE CLERCQ

't Bobijntje

KOP BOVEN!

G. Eylenbosch

ORGAAN DER
PERSONEELSVERENIGING VAN DRUKKERIJ HET VOLK

Aangesloten bij het
Verbond van Belgische en Luxemburgse Personeelsbladen

Kerst- en Nieuwjaarsnummer 1956-1957

Foreistraat 22, Gent — Brederodestraat 90, Brussel

Nieuwe Gids opgeslorpt door *Het Volk* waardoor vanaf 1 april 1950 ook Sleens strip – onder de reekstitel *De avonturen van Nero en zijn hoed* – in *Het Volk* en *De Nieuwe Gids* verscheen.

In oktober 1949 verscheen het eerste nummer van *'t Bobijntje*, het 'orgaan der personeelsvereniging van de drukkerij Het Volk'. De naam verwijst naar de bobijnen papier die gebruikt worden om een krant te drukken. Het personeelsblad verscheen maandelijks en bestond in die eerste jaren slechts uit vier pagina's, in de meeste gevallen een enkele foto op de cover en verder gevuld met tekst. Er werd niet meteen gebruik gemaakt van de huistekenaars om illustraties te maken: de eerste illustratie van Rik dook pas op in 1952, net zoals de eerste van Sleen, van Buth in 1959 en van Nys in 1962. Het meest recente nummer van *'t Bobijntje* in de gekende collecties dateert van 1999. Het personeelsblad verscheen dus minstens 50 jaar!

Wat zij krijgen voor hun Nieuwjaar.
DE VERZENDINGS DIENST EEN AUTOTJE.
KAREL GEERS EEN FLESKE PARFUM D'AMOUR.
JEF LOBEL CHEF VAN DE HAREM EEN RANGEPAST KOSTUUM.
ANGEWE EEN PAAR VLEUGELTJES.
KAREL VAN CAUWELAERT EEN DOOS SOLDAATJES (SCHILDWACHTEN)
TOELESBEC N.V.B.
TELEFONISTE EEN TELEFOONTJE
MICHEL CASTEELS FLES YOGHURT
DE REDACTIE SECRETARIS MET BOBIJNTJE EEN BOBIJN
DE PROPAGANDA DIENSTEN EEN DOOS SPELDEN
DE DIRECTEURS EEN KIST SIGAREN (OM UIT TE DELEN)
DIEF COLLE EEN DIRIGEER-STOK
DE LOOPJONGENS NIEUWE PASSENDE UITRUSTING
DE SOCIALE DIENST EEN ROLTAFELKE
DE HOOFD-REDACTEUR EEN NIEUWE ZWEEP
LIEBE .. DE PIJP VAN MR PHEIP EN EEN SLANG VAN MARCEL ROOS.
VAN HEERWEGHE EEN KETEL
DE SPORTREDACTIE EEN WOERSIELO.
EXPORT
DE FOTOGRAVURE 1 EEN BANKSJE EXPORT. IN DE HOOP DAT ZE IN 1953 ZO WEINIG MOGELIJK CLICHE'S ZOUDEN KAPOT ETSEN VAN
Marc Sleen

▲ *Middenpagina's van het kerst- en nieuwjaarsnummer van* 't Bobijntje *1952-1953. In deze tekening maakt Marc Sleen het de lezer gemakkelijk door de meeste personages te benoemen. Zelf schenkt hij de fotogravure een bakje export(bier), in de hoop dat ze in 1953 zo weinig mogelijk cliché's van hem stuk zouden etsen.*

▲ *Middenpagina's van het kerst- en nieuwjaarsnummer van* 't Bobijntje *1957-1958. Helemaal rechts staat Michel Casteels (met pijp), in het midden zit personeelsdirecteur Hendrik Walgraeve te bellen met directeur propaganda Nico De Jager op de maan.*

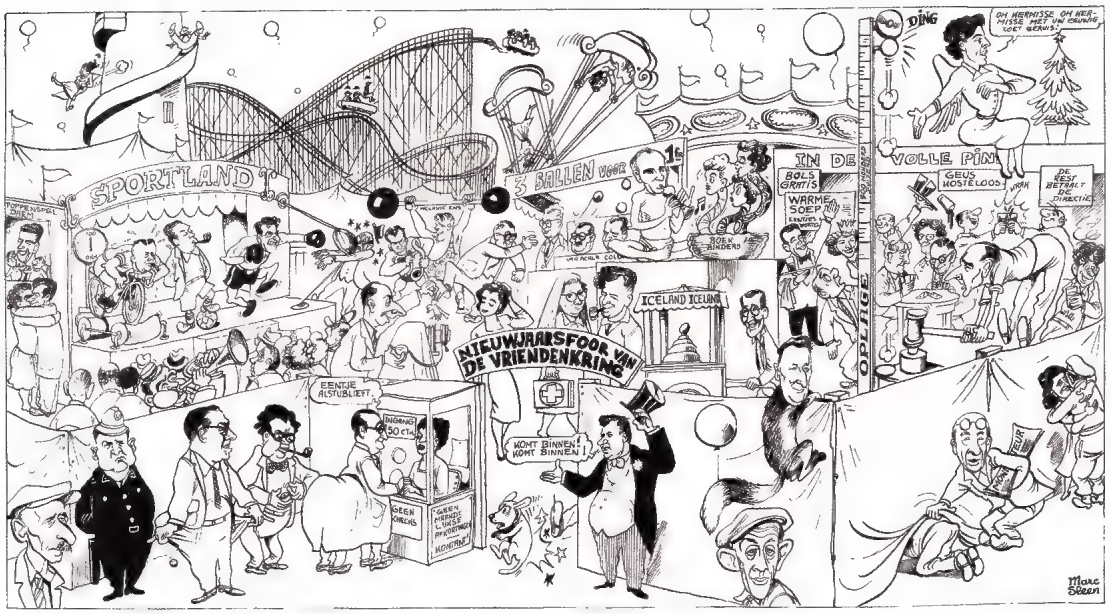

Middenpagina's van het kerst- en nieuwjaarsnummer 't Bobijntje *1954-1955 . Op deze nieuwjaarskermis van de Vriendenkring tekent Marc Sleen helemaal links de poppenkast van Vader Kapoen (Etienne Daem) met poppen van Nero en Madam Pheip. In het midden fungeren de socialistische politici Achiel Van Acker en Leo Collard als doelwit in het ballenkraam*

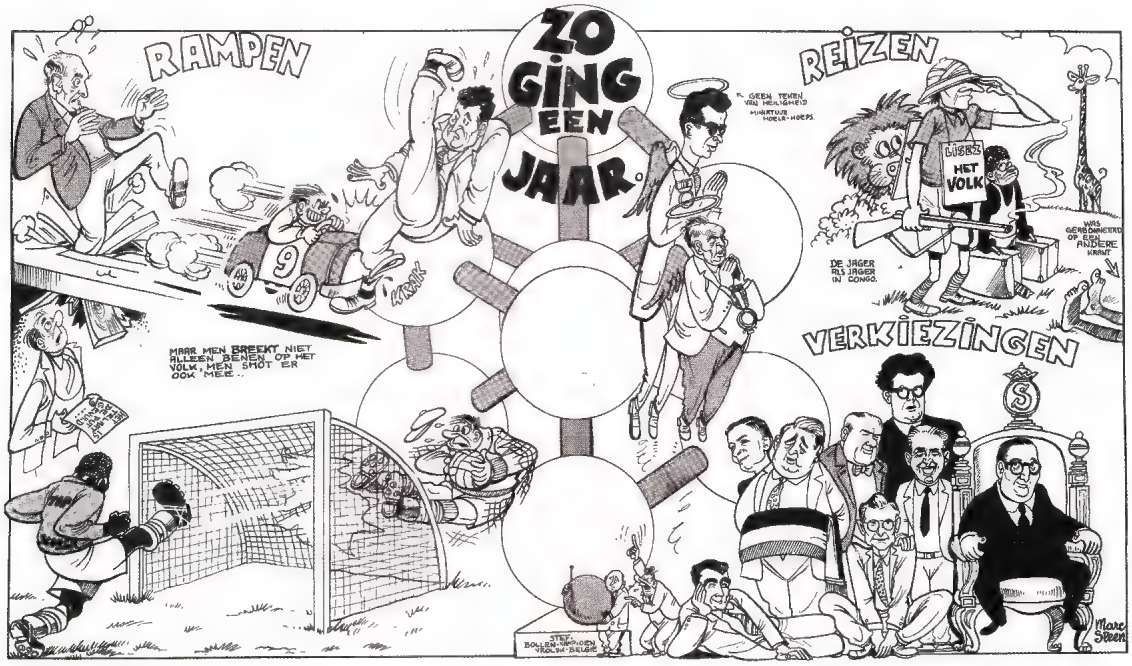
RAMPEN
ZO GING EEN JAAR
REIZEN
VERKIEZINGEN
MAAR MEN BREEKT NIET ALLEEN BENEN OP MET VOLK, MEN SHOT ER OOK MEE..
DE JAGER ALS JAGER IN CONGO.
LIEFST HET VOLK
Marc Sleen

Middenpagina's van het kerst- en nieuwjaarsnummer 't Bobijntje *1958-1959. Linksboven zakt technisch directeur Georges Van Lierde door de vloer en rechtsboven maakt Nico De Jager zijn naam waar*

't Bobijntje

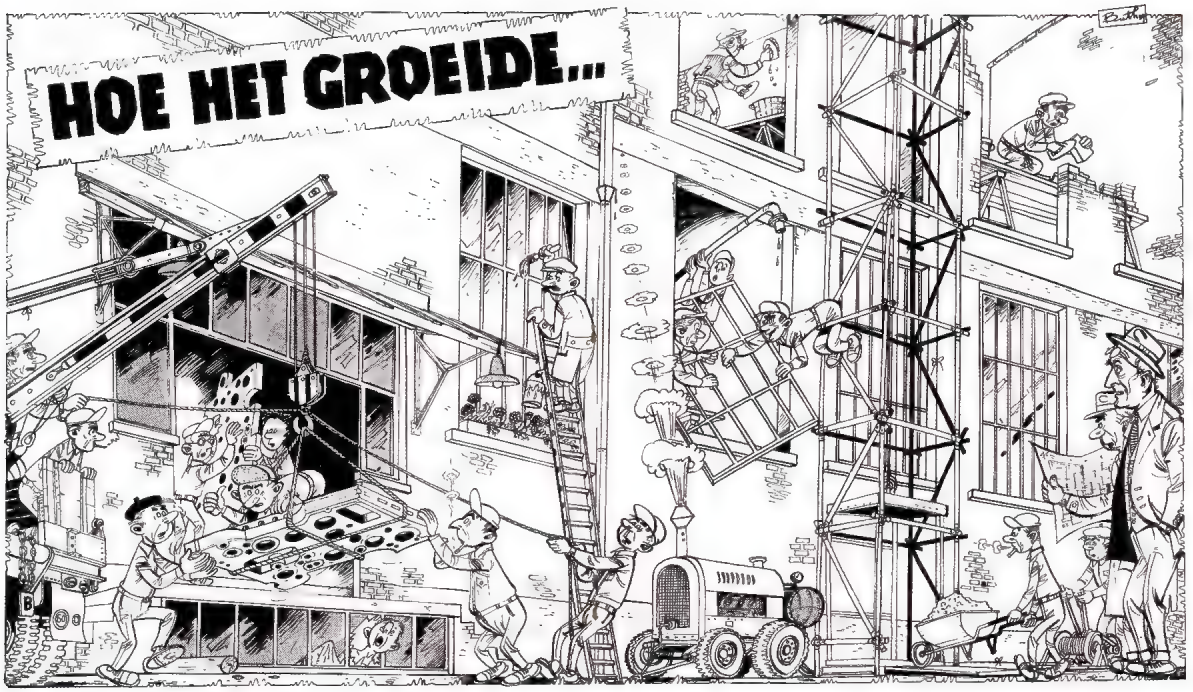

Zo zag Buth de nieuwe gebouwen van Drukkerij Het Volk *in de Gentse Forelstraat groeien ('t* Bobijntje *maart-april 1959).*

'T BOBIJNTJE - technische fiche

Formaat:

de hoogte schommelt tussen 21,2 en 29,7 cm, de breedte tussen 20,5 cm en 22,4 cm.

Aantal pagina's per nummer:

Nummers van 1949, 1950 en 1951 bestaan uit 4 pagina's (inclusief cover en achterkaft)
nadien neemt het aantal pagina's toe maar varieert sterk, met een uitschieter van 36 pagina's voor het eindejaarnummer van 1958-1959
In de jaren 90 wordt een standaarddikte van 24 pagina's toegepast

Marc Sleen was in de jaren 50 al een personaliteit en staat met de nodige foto's en interviews in *'t Bobijntje*. De eerste foto met de tekenaar verscheen in het nummer van mei 1950 onder de titel 'Het Volk rond Ernest Claes geschaard'. Op die foto staat ook Joris Vanden Eede, redacteur van *'t Kapoentje*. De eerste covertekening door Marc staat op het februarinummer van 1953: een realistisch portret van technisch directeur Frans Van Lierde, ondertekend met Marc Neels. De opvallendste bijdragen door Marc

Driekoningen
wordt gevierd
door het personeel
der Drukkerij Het Volk n.v.
De Vriendenkring nodigt u uit tot dit jaarlijks Driekoningenfeest dat plaats heeft op zaterdag 17 januari 1959, te 20 uur, in het Royal Casino, Citadelpark te Gent.
Wij hopen u samen met uw huisgenoten te mogen begroeten op dit gezellig avondfeest, dat wordt opgeluisterd door het orkest « PALADIUM BAND » o.l.v. EDDY DUA en met medewerking van JEAN WALTER « Gouden Gondel » Festival van het Lied te Venetie.

▲ *Uitnodiging door de Vriendenkring van* Drukkerij Het Volk *voor het Driekoningenfeest op 17 januari 1959, geïllustreerd door Rik Clement (*'t Bobijntje *Kerst- en Nieuwjaarsnummer van 1958-1959).*

't Bobijntje

Zo zag Marc Sleen de jaarovergangen 1955-1956 (links, 't Bobijntje, *Kerst- en Nieuwjaarsnummer 1955-1956) en 1956-1957 (rechts, 't* Bobijntje, *Kerst- en Nieuwjaarsnummer 1956-1957) . O.a. Maurice Van Herreweghe (geen familie van dichter Hubert Van Herreweghen) en sportredacteur Jerome Stevens (in wieleruitrusting) figureren in de nieuwjaarstekeningen.*

Sleen zijn de dubbele-pagina-tekeningen in de kerst- en nieuwjaarsnummers van 1952-1953, 1954-1955, 1957-1958 en 1958-1959. Paginagrote tekeningen door Sleen zijn terug te vinden in het kerst- en nieuwjaarsnummer van 1955-1956, 1956-1957 en 1960-1961. In totaal leverde Sleen zestien tekeningen, poseerde hij op een drietal foto's en werd hij éénmaal geïnterviewd. Rik Clement leverde een twintigtal illustraties waarvan één paginagrote aankondiging voor het Driekoningenfeest in 1959 en hij werd éénmaal geïnterviewd (in het tweede nummer van 1983). Niettegenstaande Buth de eerste naoorlogse huistekenaar van Het Volk was, leverde hij (op een dubbele pagina na in 1959) pas op regelmatige basis illustraties vanaf 1965.

Jef Nys kwam zeer sporadisch aan bod maar meteen met een achterkaft in 1962 en een cover in 1963. Nys werd geïnterviewd in het derde nummer van 1983.

▲ De eendracht van de medewerkers van Het Volk *getekend door Jef Nys* ('t Bobijntje *Kerstnummer 1962*).

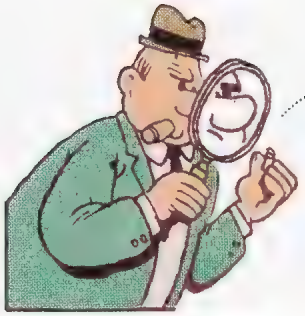

STRIPKIOSK
FOCUST OP

DE ZWARTE HOEDEN

De avonturen van Robbedoes en Kwabbernoot hebben een bewogen geschiedenis gekend. De strip werd in 1938 bedacht door de Franse tekenaar Robert Velter (Rob-Vel), maar kende zijn hoogdagen wanneer grote namen als Joseph Gillain (Jijé) en André Franquin de serie opwerkten tot één van de meest iconische stripreeksen van België. Nadat Franquin de figuren had afgestoten, kwam de serie in een dipje terecht, want zijn opvolgers konden het niveau absoluut niet aanhouden. Recentelijk kreeg Robbedoes opnieuw een *boost* in de populariteit én de verkoopcijfers wanneer de Fransman Olivier Schwartz de reeks een nieuw *elan* gaf.

Door Peter Van Hooydonck

De verhalen getekend door Jijé en Franquin kenden ook albumedities bij Dupuis, zowel in het Frans als in het Nederlands. Deze reeks begon in 1949 met *Robbedoes op Avontuur* en *Robbedoes en Kwabbernoot*, beide albums uitgegeven in een vierkant formaat. In 1950 verscheen een bundeling van kortere verhalen onder de titel *4 Avonturen van Robbedoes en Kwabbernoot*, gevolgd door *Er is een Tovenaar in Rommelgem* (1951). De albums werden luxueus uitgegeven, in vierkleurendruk en gekartonneerd met een linnen of papieren rug. Zoals alle gekartonneerde edities van toen, waren ze echter zeer kwetsbaar en zijn ze moeilijk te vinden in een onberispelijke staat. Uitzonderingen zijn *Robbedoes en Kwabbernoot* en *Er is een Tovenaar in Rommelgem*, omdat deze albums nog tot in de jaren '70 verkrijgbaar waren in het Nederlands.

▾ *De versie met de blanco schutbladen is duidelijk zeldzamer*

In 1952 verscheen *De Zwarte Hoeden*, weer een bundeling van vier verhalen van Jijé en Franquin : *De Zwarte Hoeden*, *De Wereld op zijn Kop*, *De Kikvorsmensen* en *Mysterie aan de Grens*, goed voor een totaal van 64 pagina's. Dit gekartonneerde album met papieren rug geldt als het moeilijkst te vinden album in zeer goede tot quasi nieuwstaat. Er bestaat een editie met geïllustreerde schutbladen (meest frequent) en één met blanco schutbladen (zeldzamer).

Het boek werd herdrukt in 1966 met een softcover, maar wél gedrukt op het houthoudende papier waartegen de kleuren zo mooi uitkomen.

De redenen waarom de eerste druk het album zo moeilijk in uitzonderlijke staat wordt aangetroffen, zijn de volgende:

- De kwetsbare hoeken en randen (zoals bij vele gekartonneerde albums uit die periode) ▸

- De kwetsbare papieren rug
- De overwegende gele coverkleur, die zeer snel vlekken, vegen en vingerafdrukken opneemt
- De oplage die wellicht verminderd werd wanneer bleek dat de Nederlandstalige Robbedoes- albums toch niet zo goed liepen, in tegenstelling tot de Franstalige edities

StripKiosk kon een quasi perfect exemplaar lokaliseren en we zijn blij dat we het album langs alle kanten kunnen tonen. Persoonlijk heb ik zo'n staat maar éénmaal kunnen aanschouwen, maar wellicht bevinden er zich nog exemplaren in collecties? ●

De uiterst kwetsbare hoekjes en randen zijn nog in onberispelijke staat.

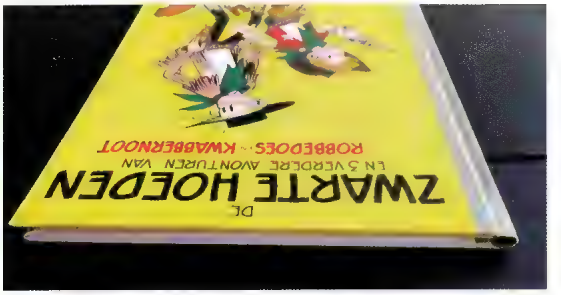

▾ *De gele kleur op voor- en achterkaft is nog mooi helder.*

Willy Vandersteen aan de tekentafel, bemerk Suske en Wiske van Pats poppenspel aan de muur

De familie SNOEK

DEEL 2 PERIODE 1947-1948

Sedert eind december 1945 liepen in de zaterdagedities van de kranten *De Nieuwe Standaard* en *Het Nieuwsblad* de gagplaten van de Familie Snoek. Ook in de periode die we in dit artikel behandelen, verschenen de afleveringen zeer regelmatig en maakten zij ook de persoorlog mee. Daardoor verscheen deze strip gedurende enkele maanden in de dagbladen van beide persgroepen De Gids en De Standaard.

Door Peter Van Hooydonck

Uit De Nieuwe Standaard van 19 januari 1947

Koen Goderis' tante Laura werd gebruikt in een aflevering van de familie Snoek

Een bevoorrechte getuige bij het ontstaan van de Snoekgags was Koen Goderis, de zoon van Wim Goderis. Hij herinnert zich nog goed dat vele ideeën ontstonden uit toevallige gebeurtenissen in de privé-sfeer. In een gag uit 1947 gaat Leonard Snoek kolen halen bij een zekere Laura. Voor Koen was dit zijn échte tante Laura. De Snoeks krijgen het bezoek van nog andere familieleden: Marie's zuster Eulalie en nonkel Albert, die naar Amerika was verhuisd, en die enkele weken zal meedraaien in de reeks. Vandersteen zette Albert neer als de gearriveerde zakenman die de Snoeks overdondert met de laatste technische snufjes van over de plas. Zo mag Marie kennis maken met de eerste stofzuiger. Die nonkel Albert heeft echt bestaan: het was Albert Adriaens, de schoonbroer van Wim Goderis. Hij was als magistraat reeds voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog uitgeweken naar Belgisch Congo, waar hij promoveerde tot procureur. Na de bevrijding, in 1947, kwam nonkel Albert terug naar België. Qua fysionomie leek hij wel een beetje op de stripfiguur die Vandersteen gestalte had gegeven: klein en gezet.

In de krant van 19 januari 1947 worden Leonard en Marie Snoek gebruikt in een advertentie om aandelen te kopen van de NV De Gids. Deze originele illustratie is een vroeg voorbeeld van het inzetten van stripfiguren om acties te ondersteunen.

In de gags waarin we Leonard Snoek op kantoor zien, is hij vaak in het gezelschap van een dame met zwart haar. Deze dame is Madeleine Snijders, één van de medewerkers op het kantoor van de uitgeverij *Standaard-Boekhandel* op de Belgiëlei in Antwerpen, het kantoor waar ook Wim Goderis dagelijks werkte. Deze dame kwam reeds in 1935 in dienst bij de uitgeverij, en schopte het tot directiesecretaresse van grote baas Maurits De Meyer. Haar zus Mia Snijders en haar broer Dom(inique) Snijders kwamen haar later vervoegen.

In de Snoekgags wordt Stan Steur stilaan een vaste aan-

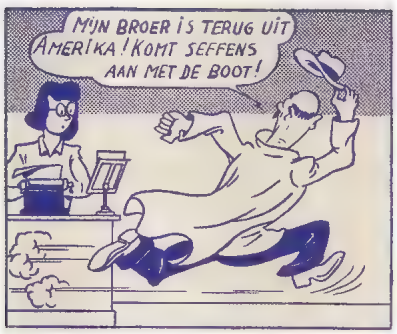

Madeleine Snijders, een collega van Wim Goderis, werd verwerkt in een gag van Snoek

De familie SNOEK

Marie Snoek en Gaby in moderne outfit.

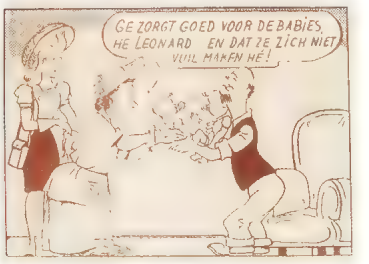

Suske, nu gaan we naar de groentenmarkt en we laten ons niet beetnemen hé!
Natuurlijk zijn dat officiële prijzen!!
Zozo! Suske zet ons radioke eens aan!
Hier comité voor opleiding van mensen die veel willen kopen voor weinig geld! Officiële prijzen van groenten en fruit! Prima! Met dit hefboom! Alwin Jr.

Strook uit het Suske en Wiske-verhaal Prinses Zagemeel, met verwijzing naar de actie voor officiële prijzen.

winst in het clubje, en speelt soms onder één hoedje met Leonard. Ze worden bondgenoten om front te vormen tegen het vrouwenbastion Marie-Gaby. Maar Stan doet nog veel meer. In de lente van 1947 kondigt Gaby haar zwangerschap aan. Marie Snoek is in de wolken en kan het geheim niet bewaren. Aangezien Stan niet veel inkomsten heeft, gaan Leonard en nonkel Albert een collecte houden. Leonard zingt daarbij een fragment uit het liedje Hemelhuis van Emiel Hullebroeck: "*Zou men armoe lijden om een mondje meer?*" Gek genoeg zien we Gaby nooit in zwangere toestand. Sterker nog, we zien vrij snel een ooievaar de kinderen brengen...Op één week tijd geeft zij het leven aan een tweeling, Pietje en Mietje. In de gag waarin de kleintjes gedoopt worden, treedt tante Sidonie op als meter. We zullen zien dat figuren uit andere Vandersteen-reeksen regelmatig een cameo-rol vervullen in de Snoek-serie : Tieter, Lambik , Mie Pladijs...

De nieuwbakken tweeling wordt natuurlijk het centrale thema van de volgende gags. Wanneer zij de klassieke kinderziekten doormaken, of huilbuien hebben, wordt de wijze vaderlijke raad van Leonard ingewonnen. Vader Snoek slaat zich er met branie doorheen. Meer dan eens komt hij met goede ideeën aandraven om de rust in huis te herstellen. In deze jaargang valt het op dat Gaby meer en meer modebewust wordt en de meest moderne jurken, mantels en hoeden uit de kast tovert. Op die manier krijgen we een

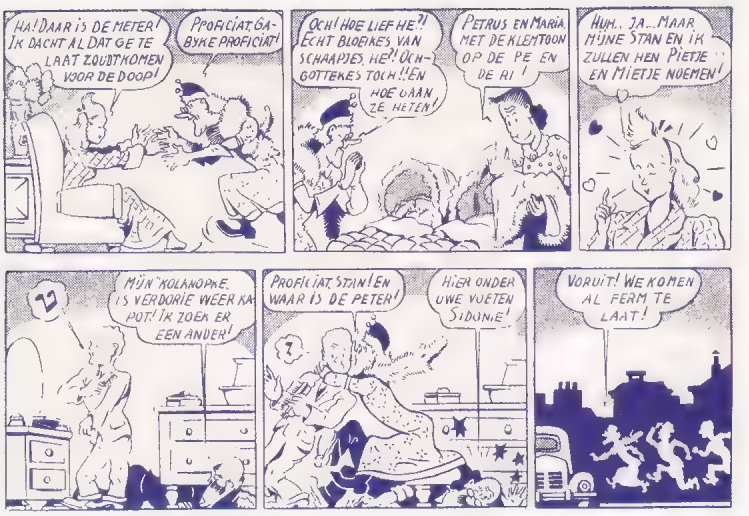
HA! DAAR IS DE METER! IK DACHT AL DAT GE TE LAAT ZOUDT KOMEN VOOR DE DOOP!
PROFICIAT GABYKE PROFICIAT!
OCH! HOE LIEF HE?! ECHT BLOEIKES VAN SCHAAPJES, HE?! OCH-GOTTEKES TOCH!! EN HOE GAAN ZE HETEN!
PETRUS EN MARIA MET DE KLEMTOON OP DE PE EN DE RI!
HUM.. JA... MAAR MIJNE STAN EN IK ZULLEN HEN PIETJE EN MIETJE NOEMEN!
MIJN KOLKNOPKE IS VERDORIE WEER KAPOT! IK ZOEK ER EEN ANDER!
PROFICIAT STAIN! EN WAAR IS DE PETER!
HIER ONDER UWE VOETEN SIDONIE!
VORUIT! WE KOMEN AL TERM TE LAAT!

Tante Sidonie speelt een gastrol bij de geboorte van Pietje en Mietje.

Ook in Snoek wordt er verwezen naar de actie.

Nonkel Albert en Leonard Snoek zamelen geld in voor het nageslacht.

MOEDER IK MAG HET VAN STAN NOI NIET ZEGGEN... MAAR ALS GE BELOOFT TE ZWIJGEN DAN....
IK ZAL ZWIJGEN ALS EEN GRAFKIND!
ZWZW. ZWZW. ZW!!
EINDELIJK! IK ZWEEF VAN GELUK!
LEONARD EN ALBERT ZIJN NAAR DE VOETBAL! IK ZOU KUNNEN TELEFONEREN! MAAR IK MOET ZWIJGEN!..ZOU IK ZWIJGEN?..IK MOET... ZOU IK?..
HALLO! HALLO! MIJNHEER LEONARD SNOEK, WORDT DRINGEND AAN DE TELEFOON GEVRAAGD!
"OCHCOTTEKES..! ZEKER EEN ONGELUK THUIS
HALLO! HIER, MIJNHEER LEONARD SNOEK! HALLO! JA.. MARIE!
LEONARD!..IK MAG HET NIET ZEGGEN MAAR GABY HEEFT DE OOIEVAAR BESTELD !!!
MAAR ZWIJGEN HE LEONARD!
JA MARIE, ALS EEN VIS!
ALL RIGHT, IK ZAL DOEN OF IK NIETS WEET LEONARD! MAAR WAAROM KIJKT GE ZO BEZORGD!
DAT BRENGT ALLEMAAL KOSTEN MEE ALBERT, EN STAN HEEFT NIET VEEL VERDIEND DEN LAATSTEN TIJD!
OK! IK HEB EEN PLAN! WIJ ZORGEN VOOR DE CENTEN. GE WEET IN AMERIKA KENNEN WIJ IETS VAN "BUSINESS"..!
GE HEBT HET TOCH NOG AAN NIEMAND VERTELD HE SCHAT?
IK?.. HEU.. HOOR EENS WAT LAWAAI BUITEN VENTJE!
"PLEASE, T'IS VOOR DE OOIEVAAR!
ZOU MEN ARMOEDE LIJ..IJ....DEN ZIJN!! OM EEN MONDJE MEER !!!
?

mooi overzicht van de mode uit de tweede helft van de jaren '40. Waar Vandersteen de modellen haalde voor deze toiletten, hebben we niet meteen gevonden, maar mogelijk was dat het weekblad *Ons Volk*, waarin wekelijks de nieuwste trends van de damesmode werd geëtaleerd. De actualiteit blijft ook in 1947 één van de grote leveranciers van ideeën. Het algemeen tekort aan gebruiksgoederen, en de daarmee gepaard gaande zwarte-marktpraktijken, het gebruik van rantsoeneringszegels en compensatiebons, ravitailleringsbureaus,...waren fenomenen die het dagelijks leven bepaalden. De overheid organiseerde tal van acties om deze wantoestanden uit de wereld te helpen. Deze acties tegen zwarte-markt woekerprijzen werden in de pers breed uitgesmeerd, en ze kwamen ook tot uiting in de Vandersteenstrips. Eén ervan was de oprichting van het *Nationaal Strijdcomité tegen het duur leven en voor de opleiding van de koper*. Deze organisatie ontfermde zich over de voorlichting van de bevolking en de communicatie van de officiële prijzen van allerlei goederen. In een Snoekgag van september 1947, waarin Gaby en Leonard nieuwe kleren willen kopen tegen officiële prijzen, is er rechtstreeks sprake van deze actie.

De familie SNOEK

Het jaar 1948 werd ingezet met de nieuwjaarswensen van tal van dienstverleners.

MIJNHEER SNOEK, DE BESTE WENSEN VAN DE BRIEFDRAGER, HE!
EN VAN DE MANNEN VAN DE VUILNISKAR!
EN DE LANTAARN-OPSTEKER!
EN DE NACHTWAKER!
VERGEET DE SLAGERSJON-GEN NIET!
HA! HA! DAT IS LIEF! VAN DE NACHT-

KAS
BAKKER
LAAT U NIET BEETNEMEN
BIERDRINKERS PROTESTEERT EN KEERT ONS VW GLAS BIER
Marc Sleen
De bekoring voor de economisch zwakke, of het gevaar de 62 f rank verkeerd te besteden.

Ook leuk dat jaar is de vermelding van *compassiebons*, een verbastering van compensatiebons, een systeem dat de regering had uitgedokterd om de economisch zwakkeren te ondersteunen met 62 frank per maand.

Jaargang 1948

De jaargang 1948 wordt ingezet met een gag waarop de straatveger, de lantaarnaansteker, de slagersjongen en zovele anderen hun nieuwjaarswensen overmaken aan de Snoeks. *Noblesse oblige* en Snoek geeft zijn hele huisraad in pand om iedereen van een fooi te kunnen voorzien. In de derde aflevering krijgt Marie Snoek een papegaai ten geschenke van haar zuster Eulalie. Het beest is goed voor enkele hilarische afleveringen. Wanneer Leonard van zijn baas de opdracht krijgt de werklokalen wat te verfraaien, en daarbij al te veel fantasie aan de dag legt, wordt hij prompt ontslagen. Deze gag luidt een tijdperk in waarin Snoek op zoek moet gaan naar een nieuwe betrekking, en ten einde raad een aantal dubieuze postjes moet aanvaarden. Het wordt een tocht van 12 stielen en 13 ongelukken. Een eerste poging doet hij bij een kolenhandelaar. Daarna wordt hij beenhouwersgast, goed voor een viertal afleveringen. In één ervan haalt Vandersteen één van zijn super-traditionele gagsituaties boven: Leonard Snoek belandt in de diepvriezer, en komt eruit in één groot blok ijs. Deze techniek, die ingaat tegen de wetten van de fysica, gebruikt de tekenaar in diverse series, ook in de Suske en Wiske-verhalen. Denken we maar aan *De Bokkerijder* uit hetzelfde jaar, waar Lambik hetzelfde overkomt.

Wanneer hij in de beenhouwerij een klant al te opdringerig varkenskop aanprijst, koopt deze mevrouw uit pure schrik. Het is deze klant die aan Marie Snoek vertelt dat zij Leonard mis-

Leonard als beenhouwersgast.

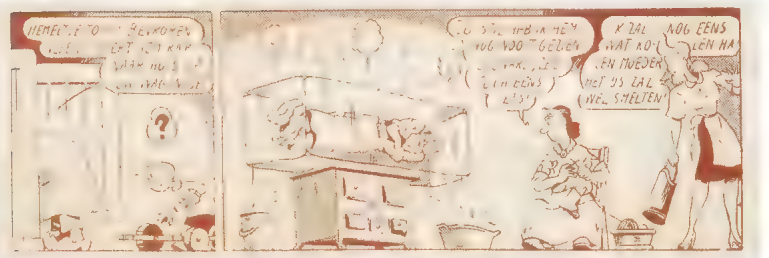

Leonard wordt in een blok ijs uit de diepvrieskast gehaald. Vandersteen paste deze humor wel meer toe, onder meer in De Bokkerijders *(1948)*

MARIE, IK HEB VRIJAF VANDAAG. WE GAAN VISSEN!
O, WIP DAN EVEN DE POST BINNEN OM HET GELD VAN DE "COMPASSIEBONS" TE ONTVANGEN!
"COMPASSIEBONS"! HA! HA! GIJ ZIJT NOG EEN RARE ALS GE BEGINT, MARIE! GE BEDOELT DE COMPENSATIEBONS, ZEKER!
OEI! ZE SCHUIVEN AAN TOT IN DE ZIJSTRAAT! IK MOET EEN LIST GEBRUIKEN!
DIE SUKKELAARS ZULLEN HIER NOG LANG STAAN!
ALLEE... EN RAP HE! UW BEURT AFWACHTEN ZOALS EEN ANDER, HÉ!!
HA! GE ZIJT OOK VISSER! HOE WERPT GIJ UW LIJN UIT VOOR FOREL?
ZO ZIE, MAKKER EN IK HEB ALTIJD BEET!
ZEG "GARDE", GE MOEST MET DIE HALVE GARE EENS EEN WOORDJE GAAN KLAPPEN!
DAT ZAL MIJNHEER WEL WAT KALMEREN, HE?!
WEL, VAL NU OM! LEONARD HEEFT DE BONS VERGETEN! GABY, LOOP EENS GAUW TOT GINDER!
LAAT VADER MAAR SLAPEN, GABY! WIJ SCHUIVEN NIET MEER AAN! IK HEB AL DE WAARDE VAN ZES "COMPASSIEBONS" ONTVANGEN!!
ZZZZ!
STEUNT DE ECONOMISCH SLAPPERE!

▲ *De regeringsbeslissing om compensatiebons van 62 BEF te voorzien voor de minder bedeelden, werd opgepakt door zowel Willy Vandersteen als Marc Sleen. De Snoekgag is de originele tekening met lichtblauwe inkleuringen om de rasterpartij aan te duiden. De cartoon van Marc Sleen (pag 40) komt uit* De Nieuwe Gids *van 21 augustus 1947.*

schien bij Mr. Govaerts (lees Stan Govaerts, de drukker) kan introduceren, maar wanneer zij in Leonard de agressieve beenhouwer herkent, is ook deze kans verkeken. Wanneer Leonard het wat te gortig maakt in de beenhouwerij, moet hij alweer op zoek naar ander werk. ▸

De familie SNOEK

Leonard probeert verschillende stielen uit waaronder die van toneelacteur.

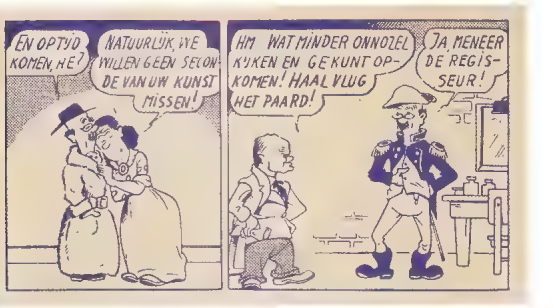
EN OPTIJD KOMEN, HE?
NATUURLIJK, WE WILLEN GEEN SECONDE VAN UW KUNST MISSEN!
HM WAT MINDER ONNOZEL KIJKEN EN GE KUNT OPKOMEN! HAAL VLUG HET PAARD!
JA, MENEER DE REGISSEUR!

Spoedig kan hij beginnen als figurant in de schouwburg. Leonard kleedt zich als een acteur-kunstenaar, wat leidt tot idolatrie bij Marie Snoek. In één van de gags komt een toneelregisseur voor. Vandersteen heeft wellicht iemand uit zijn ruime kennissenkring willen karikaturiseren, want de kleine man heeft de trekken van een bestaand iemand. Maar ook de toneelcarrière is geen lang leven beschoren, en Leonard probeert dan als vuilnisman en privé detective aan de bak te komen, maar het succes blijft uit.

Wanneer zijn kleinkinderen een opmerking maken over zijn kale hoofd, wil Leonard een weelderige haarbos, en neemt hij zijn toevlucht tot een grote dosis haargroeimiddel. Dit gegeven levert inspiratie voor enkele hilarische afleveringen in de krant. Er wordt ook op gezinspeeld in het Suske en Wiske-verhaal *De Witte Uil*. Wanneer Leonard een belastingsbrief ontvangt van 8000 franken, valt zijn haar in één keer uit. Dan is Marie Snoek aan de beurt: haar haarbos gaat rechtop staan door de staande klok te zien wandelen, en tevergeefs proberen haar familieleden haar kapsel terug in de plooi te krijgen.

In juli 1948 volgt Vandersteen de sportactualiteit en maakt 3 grappen over de Ronde van Frankrijk, met Snoek in een glansrol als wielrenner, naast toenmalige vedetten als Raymond Impanis en Emiel Rogiers.

Dan is het tijd om de stiel van melkboer uit te proberen. Wanneer Leonard op het gemeentebestuur een vergunning gaat halen, ontdekt men dat hij zijn legerdienst nog moet doen, wat meteen de aanleiding is voor 5 gagplaten. Snoek vervoegt zijn eenheid bij de Genietroepen, waarbij Vandersteen zijn herinneringen aan zijn legerdienst weer bovenhaalt. In één van de gags zingt hij het liedje "*Heeft het roosje milde geuren*", een stukje uit het Vlaamse repertoire van toondichter Peter Benoit (1834-1901).
In de laatste soldatengag loopt het mis: wanneer hij naar huis gestuurd wordt, krijgt hij een kist dynamiet mee en blaast er zijn huis mee op.

Dit jammerlijke incident opent een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis van de Snoeks. Als moderne voortrekkers besluiten ze te gaan pionieren en zich te vestigen in de onherbergzame zandvlakte van Sint. Anneke, op de Antwerpse Linkeroever. In 1929 werd de *Intercommunale Maatschappij van de Lin-*

GABY! HULP! HULP! HIER KRUIPT IETS !!!
Zzzzz!
KIND TOCH WAT GAAT ME DAT KOSTEN AAN PERMANENTES!
OCH VADER ZAL MISSCHIEN LIEVER VLECHTEN DRAGEN!

Leonard was wat te kwistig met haargroeimiddel.

▾ *Leonard moet alsnog zijn legerdienst doen*

IK GA EENS TOT AAN DE KAZERNE, HE GABYKE! EEN VERRASSING BRENGEN VOOR VADER!
IS MIJNHEER SNOEK OP ZIJN KANTOOR, SCHACHTJE!
SNOEK?.. KANTOOR?.. HEU..! HA, JA... HIJ IS JUIST OP DE ETAT-MAJOR BEZIG! GA MAAR BINNEN!
HEEFT HET ROOSJE MILDE GEUREN!
RAPPER OF DE SERGEANT ZAL T DOEN!
MAAR, LEONARD! WAAROM LAAT GE DAT DOOR DIE PRUTSVENT NIET DOEN?
WAT!+!! SERGEANT APENS EEN PRUTSVENT?
JA, MIJNHEER! NEE MIJNHEER!!
SOLDAAT SNOEK! VOORUIT, OP WACHT TOT MORGEN VROEG!
EN GIJ ALS DE WEERUCHT HIER BUITEN!
EN TOCH ZAL IK MIJNE LEONARD ZIJN PAKSKE GEVEN!
ALS DE SNOEK NIET GOED OP WACHT STAAT LAAT IK HEM BUNKERS BOUWEN!
DAT IS NU WEL EENS PLEZANT, HE LEONARD? TEGEN DAT ZE ALLEMAAL OMVER LIGGEN IS UW WACHT OM!

ker-Scheldeoever (Imalso) opgericht. Deze begon met de systematische ophoging van het hele gebied en de afbraak van de bestaande bebouwing. Er kwamen nieuwe straten, men bouwde villa's en in het begin van de jaren '50 ontstonden de eerste wijken met sociale woningbouw. De laatste huizen van het oude Sint-Anneke kwamen door de voortdurende grondophoging op een lager niveau en verdwenen rond 1955. Dit gegeven was voor de familie van Wim Goderis een ▸

De familie SNOEK

Moderne Voorrechten
VILLA TE KOOP
WELNU, WIJ KEREN TERUG NAAR DE GOEDE AARDE! ALS PIONIERS, ALS
DE LINKER-SCHELDEOEVER ZAL IK ONTGINNEN! EEN RIJ BOUWEN.
ARRRRG

▲ *Nadat hun huis door een ontploffing werd vernietigd, begon de familie Snoek aan een nieuw hoofdstuk.*

vertrouwd iets. Zij hebben enkele jaren op de Antwerpse Linkeroever gewoond. Tot in 1944 woonden zij in een appartement op de Blancefloerlaan, in het gebouw dat een hoek vormt met de Waterhoenlaan. Op 28 december 1944 viel een V-bom op het gebouw en werd het appartement vernield. De Goderissen verhuisden naar een woning net achter de hoek, in de Waterhoenlaan 10. Dat Wim Goderis elke dag door één van de tunnels moest om op zijn werk te geraken, woog steeds zwaarder : hij had tijdens de bombardementen van 1944 een vorm van claustrofobie opgedaan, en had een tunnelvrees ontwikkeld. De Goderissen verhuisden dus in de jaren '50 naar Antwerpen, en betrokken eerst een appartement in de Leopoldstraat, in afwachting dat hun huis afgewerkt was. Wim Goderis beschikte immers over een stuk grond in de Varentstraat te Mortsel...

De Snoeks waren dus pioniers. De grappen die rond dit gegeven werden geweven, spelen zich af rond het opbouwen van een nieuw bestaan. Opvallend is dat Stan Steur in deze gags grotendeels afwezig blijft... Ze kopen enkele kippen en bouwen een kippenhok en moeten zich voeden met rapen en de opbrengst van de jacht. Ze hebben het lastig om een woning te bouwen. Leonard besluit dan maar een prefab-woning te bestellen, een manier van bouwen die toen in opmars was. Hun inspanningen worden beloond met een decoratie van het Ministerie. Wanneer ze een ezel kopen om de zware arbeid wat lichter te maken, is dat goed voor enkele geslaagde gags. De grappige ezel vertoont nogal wat menselijke trekjes: hij gaat mee in bad, slaapt op een hoofdkussen en is dol op ijskreem. In één van de laatste gags van het jaar gaat Leonard ermee naar de stad. De ezel stapt een gebouw van de overheid binnen, gevolgd door Leonard. De aanwezige kabinetsoverste is nog op zoek naar een 14de staatssecretaris en voor hij het weet is Leonard gekleed in een pitteleer en een hoge hoed en krijgt hij een wagen ter beschikking. De betrekking van *Staatssecretaris van Verlichting* luidt voor de Snoeks een nieuw tijdperk in, een tijdperk van welstand, dat zijn vervolg kent in de jaargang 1949.

▲ *De ezel houdt er wel heel rare gewoonten op na.*

In juni 1948 verscheen het tweede album van de Familie Snoek. *De Familie Snoek groeit aan*

De cover van het tweede Snoek-album, verschenen in 1948.

verscheen samen met de Suske en Wiske-albums *De Vliegende Aap* en *De Sprietatoom*. De Snoek-albums bundelden de gags, maar niet helemaal in chronologische volgorde en sommige platen werden vergeten of werden niet geschikt geacht voor opname in albums. Voor 28 franken kon je een exemplaar bemachtigen. ●

▾ *Cover van het chromoalbum* Jim Flokers, *1958.*

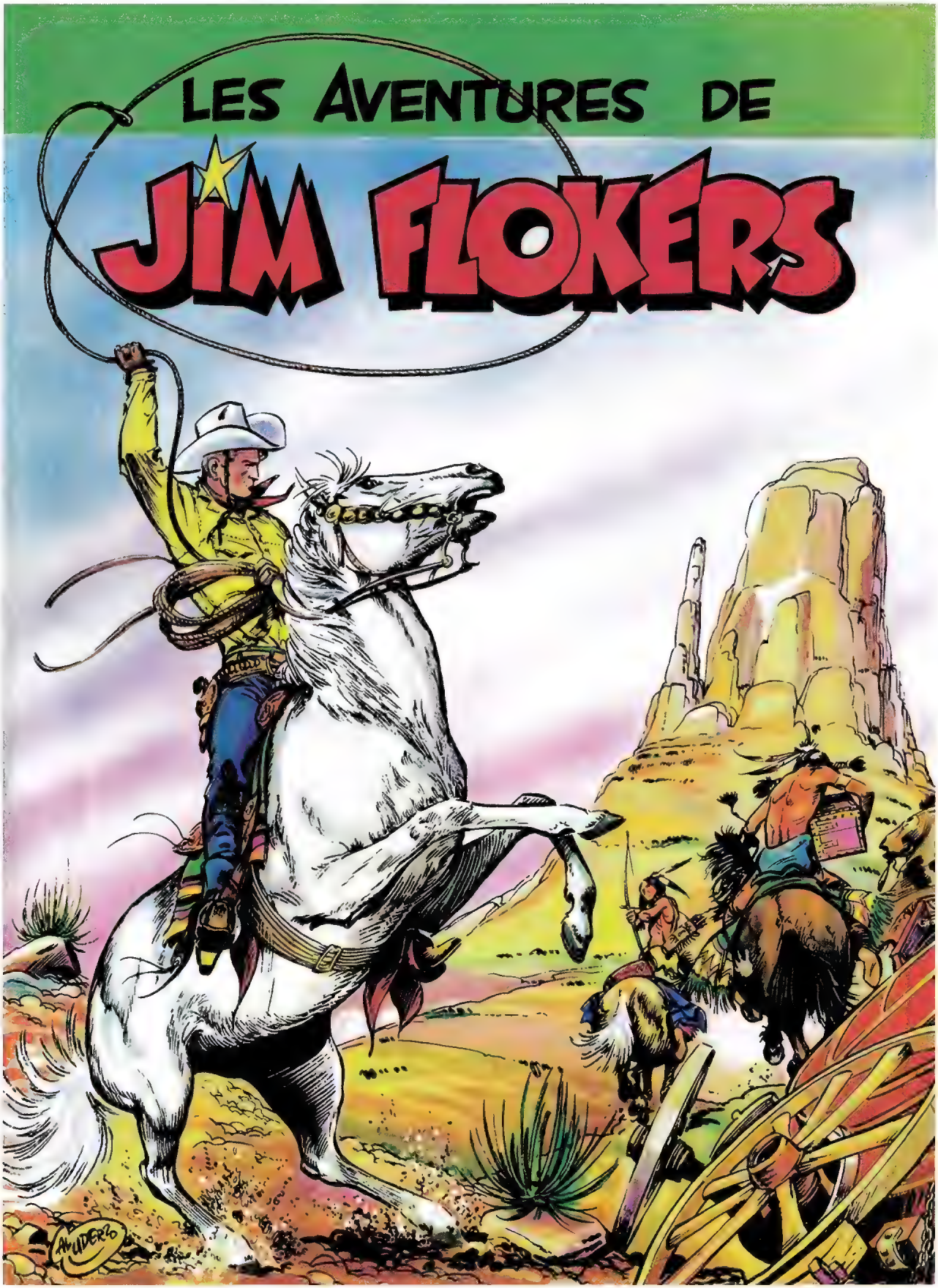

MIKE S. BLUEBERRY is geboren in EEN DOOS CORNFLAKES...

F(l)ake News?

Door Philippe Mouvet

1956. De breuk...

Eind 1955 zaten Jean-Michel Charlier, René Goscinny en Albert Uderzo met andere Belgische en Franse stripauteurs samen om een soort charter op te stellen voor het nog onbestaand statuut van beoefenaars van hun beroep.

De drie auteurs werkten toen voor het **World's Press** agentschap van Georges Troisfontaines, ex-medewerker van het weekblad *Spirou* van uitgeverij Dupuis. De World's Press had zowel een kantoor in Brussel als in Parijs, en had nogal wat mensen in dienst, zoals ondermeer Sempé, Martial, Eddy Paape en Gérard Forton. Het agentschap leverde inhoud voor de weekbladen van uitgeverij Dupuis: rubrieken en strips voor het jeugdblad *Spirou/Robbedoes*, allerlei artikels, strips, cartoons en kronieken voor *Moustique/Humoradio* en *Bonnes Soirées/De Haardvriend*. De stripreeksen *Buck Danny*, *De Beverpatroelje*, *Jan Kordaat* of nog *Kim Devil*, waarvan Charlier voor *Spirou/Robbedoes* de scenario's schreef, werden door respectievelijk Hubinon, Mitacq, Paape en Forton voor de studio van de World's Press getekend.

Vele van deze auteurs werkten tegelijkertijd voor het zusteragentschap **International Press** van Yvan Cheron, schoonbroer van Troisfontaines. World's Press verkocht dus zijn productie aan uitgeverij Dupuis; International Press de zijne, verschillend maar gelijkaardig,

▲ Humoradio *nr. 609 (11-5-1952). Cover geïllustreerd door René Goscinny (voor de World's Press).*

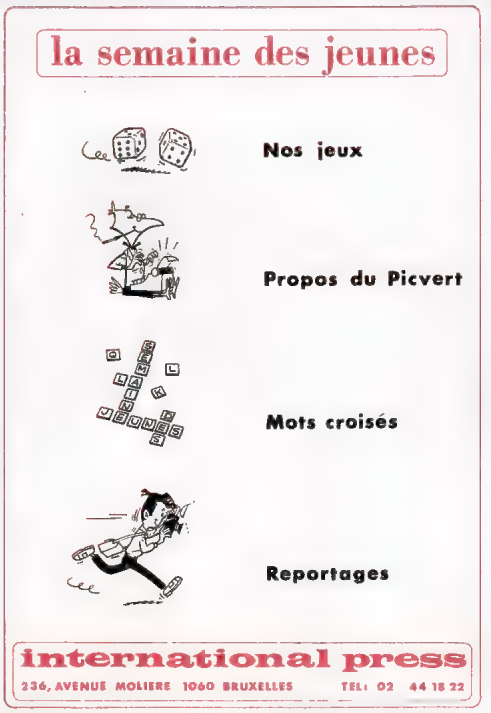

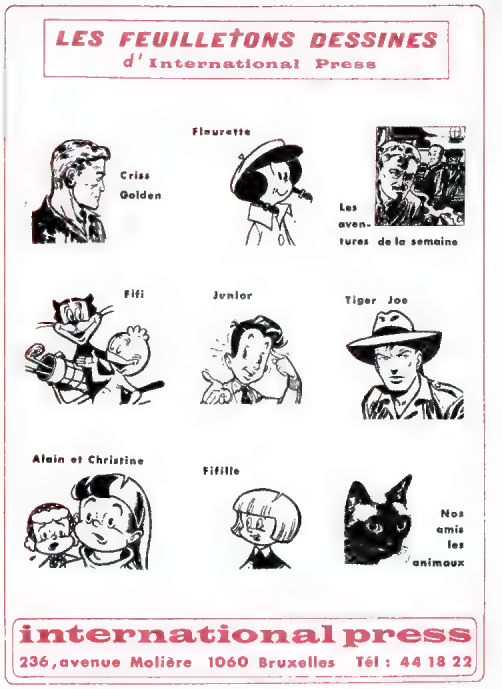

▲ *Catalogus van het aanbod van International Press.*

gemaakt door dezelfde mensen, aan andere kranten en tijdschriften.

Deze studio's werkten een beetje als een Amerikaans persagentschap. Althans, zo had Troisfontaines het begrepen: auteursrechten waren een lachertje. De betrokkenen voelden zich nogal uitgebuit... Dat was trouwens een gevoel dat bij veel auteurs in het vak leefde, onder andere bij die van het weekblad *Kuifje*. Stripauteur was een beroep dat dringend meer erkenning en waardering mocht krijgen, zowel in Frankrijk als in België, vonden ze.

De Haardvriend *nr. 857 (22-2-1953): illustratie door Goscinny en Uderzo bij de rubriek* Zijne Majesteit mijn echtgenoot, *met cameo's v.l.n.r. van Paape, Hubinon en Jean-Michel Charlier.*

Van je vriendjes moet je 't hebben.

Verschillende onder hen hadden elkaar dus ontmoet om hierover na te denken en een charter voor het beroep op te stellen. Uiteindelijk werd dit begin 1956 in een achterkamertje van een Brusselse kroeg door de aanwezigen ondertekend.

Maar daags na de stichtende vergadering had minstens één van de aanwezigen zijn mond voorbijgepraat en wist Troisfontaines heel snel wat er zich achter zijn rug had voltrokken. Hij kon het gebeuren helemaal niet waarderen en besloot Eddy Paape, Gérard Forton en scenarist René Goscinny (deze laatste beschouwde hij als de aanstoker van deze 'opstand') op staande voet te ontslaan. Charlier, één van de oudste

▲ La Libre Junior *nr. 26 (26-6-1952). Begin strip* Pistolet *door Goscinny en Uderzo (voor International Press).*

▲ La Libre Junior *nr. 14 (2-4-1953). Begin strip* Marco Polo, *door Octave Joly en Uderzo (voor International Press).*

medewerkers van Troisfontaines, trachtte hem tevergeefs op andere gedachten te brengen.

Daarop meldde Charlier dat, indien er niet op de beslissing teruggekomen werd, hijzelf, Albert Uderzo, Jean-Jacques Sempé, Michel Tacq en Victor Hubinon zich eveneens als ontslagen beschouwden. Daardoor dreigde Troisfontaines wel het gros van zijn stertekenaars - en hierdoor een flink deel van zijn lucratieve overeenkomst met Dupuis - te verliezen, en dat was nu ook niet zijn bedoeling. Hij kwam dus deels op zijn beslissing terug maar bleef hameren op het ontslag van Goscinny. Uit solidariteit gaven Charlier en Uderzo dan maar hun ontslag bij de World's Press (en bij uitbreiding ook bij de International Press).

EdiFrance en EdiPresse

Samen met Jean Hébrard (ex-verantwoordelijke bij de World's voor de publiciteit voor *Bonnes Soirées*) richtten onze drie musketiers in 1956 twee zus- ▸

▲ *V.l.n.r.: J.-M. Charlier, Eddy Paape en Georges Troisfontaines, begin jaren '50.*

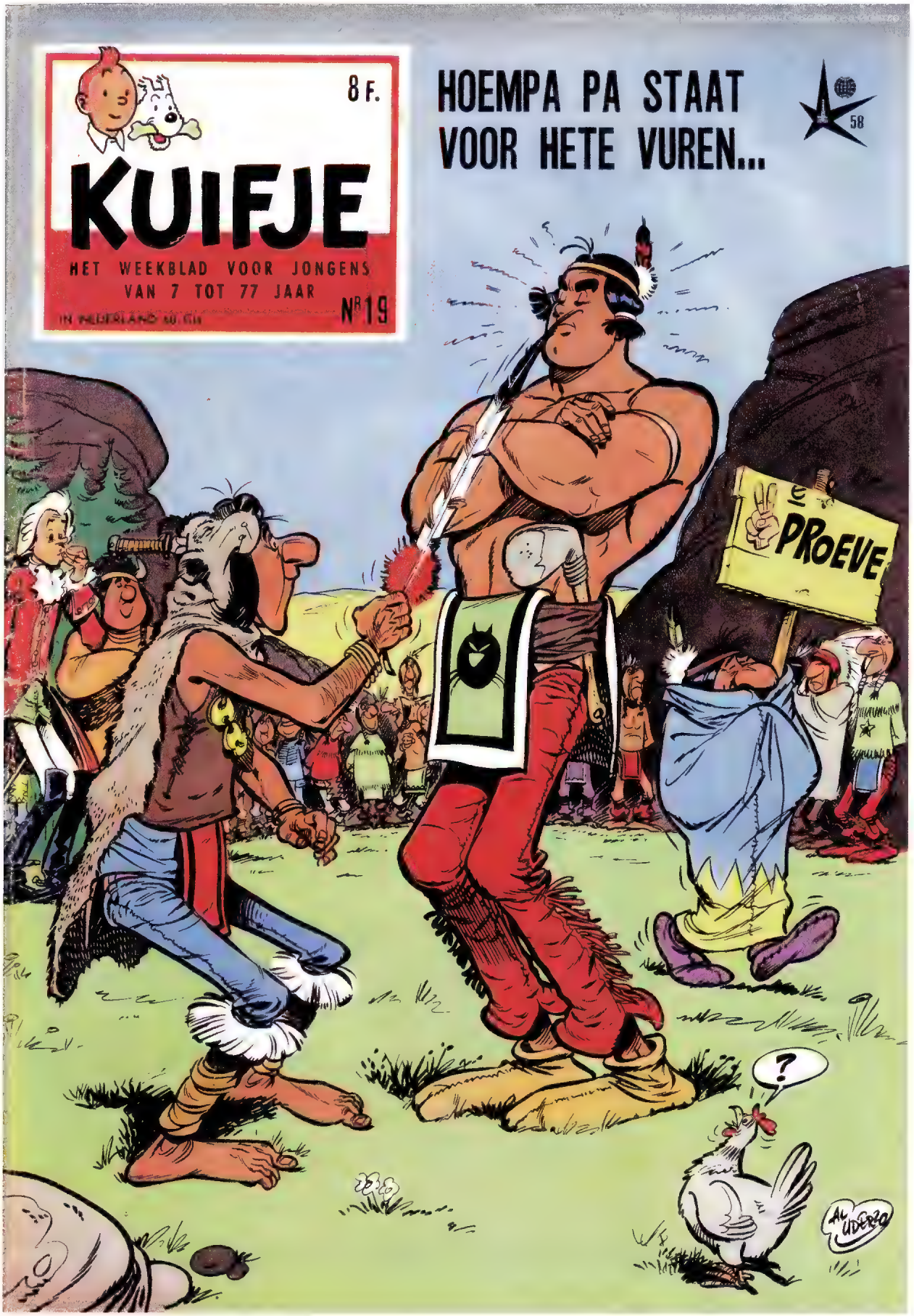
8 F.
KUIFJE
HET WEEKBLAD VOOR JONGENS
VAN 7 TOT 77 JAAR
IN NEDERLAND 60 CT.
Nº 19
HOEMPA PA STAAT
VOOR HETE VUREN...
58
PROEVE
?
AU UDERZO

teragentschappen op: EdiFrance (voor publicitaire opdrachten) en EdiPresse (voor het leveren van redactioneel en grafisch werk, en strips aan dag- en weekbladen). Deze twee agentschappen, gevestigd in Parijs, hielden zich in de daarop volgende jaren voornamelijk bezig met het maken van allerlei stripblaadjes gesponsord door firma's waarvan de producten de kinderen moesten bekoren. De consumptiemaatschappij trok zich in gang, en de invloed van kinderen op het koopgedrag van het gezin had een prominente plaats in de verkoopstrategieën van vele firma's gekregen. Opdrachten te over voor EdiFrance dus.

Ondertussen bleven Charlier en Goscinny verder scenario's schrijven voor hun goedlopende stripreeksen in *Spirou/Robbedoes*: Charlier voor *Buck Danny* en *De Beverpatroelje*, Goscinny voor *Lucky Luke*. Vrij snel na het verlaten van de World's Press werd Goscinny ook door het weekblad *Kuifje* gevraagd om scenario's te schrijven voor humoristische kortverhalen en enkele veelbelovende nieuwe stripreeksen. Dankzij Goscinny tekende ook Uderzo wat later enkele kortverhalen voor het blad en zouden de twee kompanen in 1958 met de humoristische vervolgstrip *Hoempa-pa* uitpakken...

De Avonturen van Jim Flokers

Tussen 1956 en 1959 is de productie van Charlier, Goscinny en Uderzo voor hun twee agentschappen EdiFrance en EdiPresse indrukwekkend en veelzijdig. Teveel om op te sommen. Wat ons in dit nummertje van Stripkiosk bijzonder interesseert zijn de *Avonturen van* ***Jim Flokers***, een opdracht voor *Floker's Corn Flakes*.

In 1958 worden de jonge Franse 'Floker's Corn Flakes'-etende enthousiastelingen getrakteerd op een boeiend Far West-verhaal, geschreven door Charlier, dat zij in een mooi album konden lezen. Het 24 pagina's tellende album was te verkrijgen door 5 zegels van 20 Franse franken naar de Albumdienst van Floker's in Parijs te sturen. Reclame voor dit album was onder andere te vinden in juni en juli in de Franse editie van *Spirou*.

In het album is er doorheen de pagina's tekst ruimte voorzien om 22, door Uderzo getekende illustraties, in te kleven. Een mooi chromo-album zou je denken, ware het niet dat alle voorziene ruimtes hiervoor verschillend en meestal vrij groot zijn, en erg onregelmatige, wisselende vormen aannemen... Erg ongewoon voor chromo's, niet?

Voor de verzamelaars van het werk van Charlier en Uderzo heeft de jacht op dit chromoalbum doorheen de jaren een haast mythische dimensie gekregen: ***Les Aventures de Jim Flokers*** is quasi onvindbaar. Slechts enkele exemplaren ervan zijn in al die jaren bovengekomen... en wat blijkt? Ze zijn leeg. Geen enkele chromo te bespeuren. Niemand weet eigenlijk hoe die chromo's eruit zien!

Het heeft ons dus wat speurwerk gekost om ons een idee te kunnen vormen over deze chromo's. Een eerste aanwijzing vonden wij terug in het

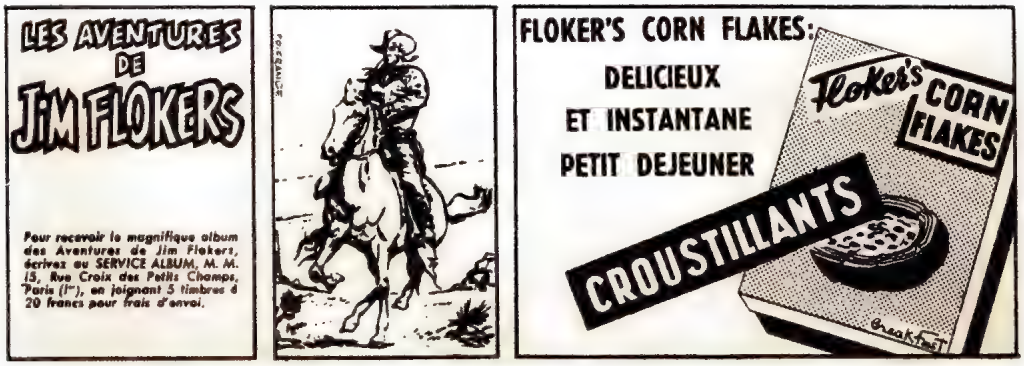
LES AVENTURES DE JIM FLOKERS
Pour recevoir le magnifique album des Aventures de Jim Flokers, écrivez au SERVICE ALBUM, M. M. 15, Rue Croix des Petits Champs, Paris (1er), en joignant 5 timbres à 20 francs pour frais d'envoi.
FLOKER'S CORN FLAKES:
DELICIEUX
ET INSTANTANE
PETIT DEJEUNER
Floker's CORN FLAKES
CROUSTILLANTS

Publiciteit in Spirou *(Franse editie) nr. 1052 (12-6-1958).*

MIKE S. BLUEBERRY is geboren in EEN DOOS CORNFLAKES...

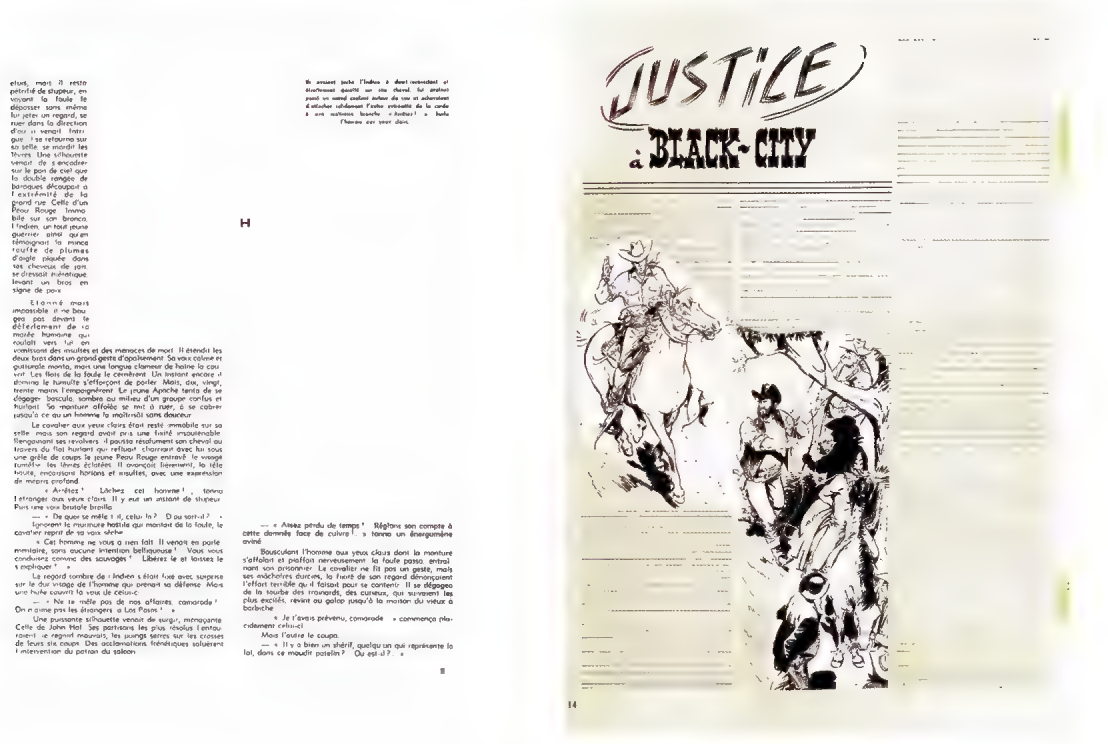

Album pagina 9 met plaats voor chromo H, en vermoedelijke recyclage van chromo H voor de premaquette van nr. 0 van Pilote.

boek zelf. Op pagina 2 staat uitgelegd hoe je het chromoalbum kunt illustreren: op de achterkant van 12 verschillende dozen Floker's Corn Flakes zijn samen 22 illustraties, genummerd van A tot V, gedrukt. Je moet ze dus uit het karton knippen en op de aangeduide plaatsen in het boek kleven. Goed, maar na 60 jaar is nog geen enkele van deze Corn Flakes-dozen met chromo's boven water gekomen. Wie zou dat in hemelsnaam wél hebben bijgehouden? En bij welke kruidenier (supermarkten waren er toen niet) kon je 12 (!) verschillende dozen kopen, laat staan dat je daar de enige geïnteresseerde voor was?? Het is misschien ook daarom dat er in al die jaren geen enkel album met al is het maar één chromo is boven gekomen... De reeks compleet krijgen was haast niet te doen. Trouwens, als je nu in de winkel eender welke doos ontbijtgranen koopt en er 22 repen karton uitknipt en op elkaar legt, kom je snel aan een indrukwekkende stapel van een dikke centimeter. Hoe zou een compleet album er dan wel hebben uitgezien...? Een misrekening in het concept, dus? Toch denken we dat die dozen met chromo's wel gedrukt werden, want op pagina 2 staat ook vermeld dat de uit te knippen illustraties op de dozen verkeerd geletterd zijn en dat je dus moet opletten bij het opkleven: chromo F moet in de album op plaats D komen, chromo G op E, chromo D op F en E op G. Of zijn de achterkanten van de dozen met de illustraties van de chromo's grafisch wel uitgewerkt, maar uiteindelijk niet gedrukt? Wie zal het weten? Ook in het archief van Uderzo ontbreken die chromo's.

Toch denken wij minstens twee van deze illustraties teruggevonden te hebben. In het archief van Uderzo zit namelijk wel een aanzet tot een maquette van twee pagina's voor een geïllustreerd vervolgverhaal getiteld '***Justice à Black-City***'. Daarvoor zijn twee illustraties gebruikt die overduidelijk met chromo's voor Jim Flokers overeen komen: de chromo's H en J. Al is in de maquette de titel van het verhaal gewijzigd en de tekst herleid tot horizontale strepen, het is zeker een aanpassing van het Flokers-verhaal uit het chromoalbum. Een recyclage van een geflopt project?

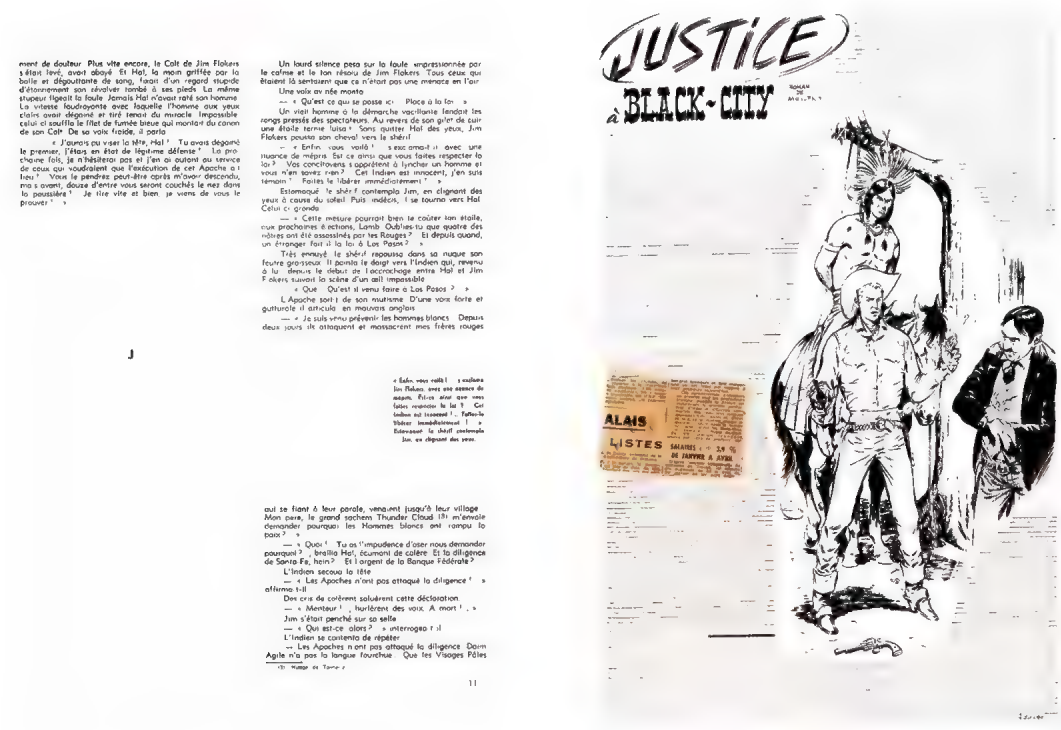

▲ *Album met plaats voor chromo J, en vermoedelijke recyclage van chromo J voor de premaquette van nr. 0 van* Pilote.

Het Jim Flokers-verhaal in het chromoalbum, getiteld '***La Diligence de Santa-Fé***', moest blijkbaar een vervolg krijgen in een tweede album, waarvan de titel '***L'énigme de la mine perdue***' zou worden. Dit tweede album werd kennelijk nooit gemaakt.

Een voorontwerp voor het nieuw te verschijnen jeugdblad PILOTE (1959)

In 1959 wordt EdiPresse door de Franse radiozender Radio Luxembourg gecontacteerd, met de vraag of, ter ondersteuning van hun strategie om meer luisteraars aan te spreken, EdiPresse geen nieuw jeugdblad kan bedenken, een soort *Paris-Match* voor de jeugd, dat doorheen rubrieken en strips zou aansluiten bij de jeugdprogramma's op de radiozender.

De uitdaging is groot voor EdiFrance, maar de ploeg is enthousiast en heeft er duidelijk zin in. Er worden verschillende voorontwerpen voor ▸

▾ *Aanzet tot stripversie van* Jim Flokers. *Eerste halve plaat, gebruikt voor de premaquette van nr. 0 van* Pilote, *verder zonder gevolg gebleven.*

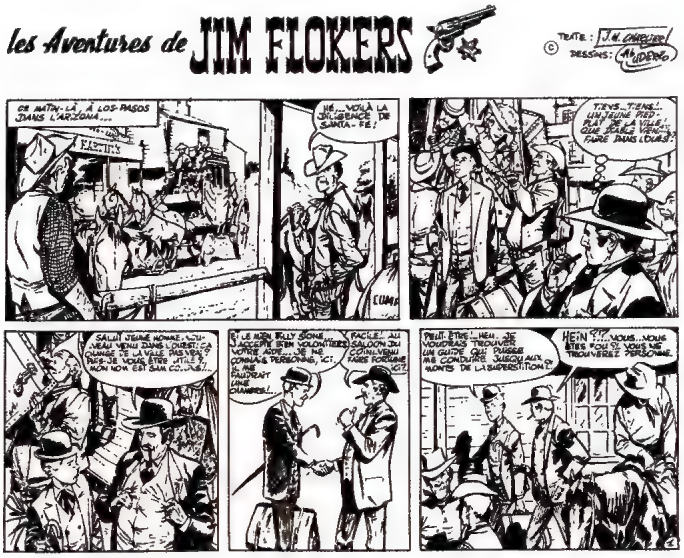

een nul-nummer gemaakt. En wat blijkt? In een van deze voorontwerpen wordt een eerste halve plaat van een gloednieuw stripverhaal verwerkt: '*Les aventures de Jim Flokers*'. Het scenario is van J.M. Charlier, de tekeningen van Al Uderzo, en zo te lezen lijkt dit verhaal wel het vervolg te zullen worden op het eerste Jim Flokers-verhaal uit het chromo-album.

Maar waarover gaan die Flokers-verhalen nu eigenlijk? Met een korte samenvatting zal het wel snel duidelijk worden waar ik met dit stukje voor *Stripkiosk* naartoe wil.

Les Aventures de Jim Flokers (chromoalbum - 1958)

1 • La diligence de Santa-Fe (De postkoets van Santa-Fe)

De koets, die via de oude piste naar Santa-Fe, 200 000 dollar naar het afgelegen stadje Los Pasos moet brengen, wordt bijna ter bestemming aangevallen door een bende strijdlustige indianen. Koetsier en begeleiders worden omgebracht, het geld gestolen. Wat later wordt de slachtpartij ontdekt door voorbijrijdende ruiters uit Los Pasos. De achtergebleven sporen zijn duidelijk en wijzen in de richting van de Apaches. Dat is vreemd want die respecteren nu al zes jaar een vredesbestand dat ze met de verschillende kleine blanke nederzettingen in de vlaktes op hun territorium hebben gesloten. Zijzelf hebben zich in de bergen teruggetrokken.

In Los Pasos heerst paniek en woede. De gemoederen stijgen ten top; velen willen naar wapens grijpen om zich op de indianen te wreken, hierbij aangemoedigd door salooneigenaar en indianenhater John Hal. Daarbij worden enkele onschuldige indianen die op dat ogenblik in het dorp pelzen tegen werktuigen kwamen ruilen, slachtoffer van de volkswoede. Twee worden gedood, een derde ontsnapt. Op dat ogenblik komt een vreemdeling te paard het dorp binnen en is verbaasd over al die drukte.

▲ Pilote *nr. 1 (29-10-1959).*

In de saloon gaat hij zich informeren over wat er gaande is.

Een bende door Hal opgehitste dorpsbewoners vertrekt voor een vergeldingstocht in de wijde omtrek. Indianen worden verjaagd, hun nederzettingen afgebrand.

De vreemdeling, Jim Flokers is zijn naam, gaat ondertussen de plek van de koetsroof onderzoeken. Voor hem is het snel duidelijk dat de Apaches niets te maken hebben met de roofmoord en dat op de plek vervalste sporen werden achtergelaten om de schuld in hun schoenen te schuiven. Indianen kennen trouwens de waarde van geld niet. Wat zouden ze er in godsnaam mee doen?

Geïnformeerd door de gevluchte indiaan dalen zijn medebroeders ondertussen uit de bergen af en vallen op hun beurt geïsoleerde blanke boerderijen aan. De toestand escaleert.
Wat volgt is het relaas van de verwoede pogingen

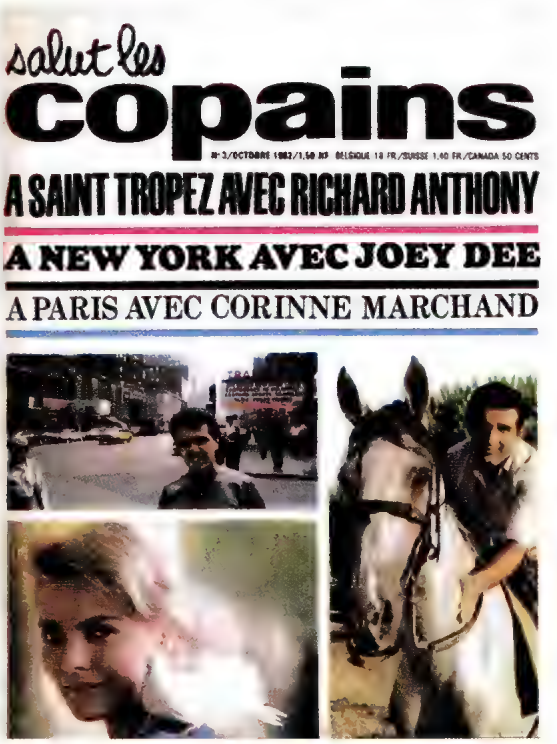

▲ Pilote *nr. 177 (14-3-1963): de 'Yé-Yé'-periode, en* Salut Les Copains *nr. 3 (oktober 1962).*

die Flokers onderneemt om de situatie te ontmijnen en de vrede tussen blanken en Apaches in de regio te herstellen. Het lukt, maar zaak is nu om de ware daders te vinden en te berechten.

2 • L'énigme de la mine perdu (Het raadsel van de verloren mijn), het vervolg van het verhaal, wordt als tweede chromoalbum aangekondigd maar zal er nooit komen.

Les aventures de Jim Flokes (voorontwerp van N°0 van PILOTE (1959)

Ditmaal zijn de avonturen van Flokers als vervolgstrip uitgewerkt, tenminste een eerste halve plaat ervan.

In Los Pasos is de koets uit Santa-Fe net aangekomen. Een jonge kerel stapt uit. Duidelijk iemand van de grote stad: keurig in het pak, bolhoed, wandelstok. Geïntrigeerd door deze niet alledaagse verschijning spreekt Sam Collins de vreemdeling aan en vraagt hem naar de redenen van zijn komst. Billy Stone, want zo heet de nieuwkomer, is op zoek naar een goede gids die hem naar de *Bergen der Verschrikking* zou kunnen brengen. Collins reageert onthutst. '*Wat?!?... U... U bent gek! U zult niemand vinden.*'

Over het verhaal komen we verder niet veel te weten want deze halve plaat wordt niet weerhouden voor de definitieve N°0 van *Pilote*. *Pilote* N°1 verschijnt op 29 oktober 1959 zonder Jim Flokers. Het scenario verdwijnt in de mappen van de auteurs.

Ondertussen is bij jullie al wel een belletje gaan rinkelen, want die verhaallijnen zijn de meeste van ons niet echt onbekend.

Daarvoor moeten we even terug naar de eerste jaren van het nieuwe weekblad *Pilote*. Aanvankelijk opgestart als modern jeugdblad, met een evenwichtige mix van strips, reportages en redactioneel, is het blad zich onder invloed van het succes van het in 1962 opgestarte Yé-Yé-muziekmaandblad *Salut les Copains* (gelinkt aan het radioprogramma met dezelfde naam) tot een iets oudere adolescentenpubliek gaan richten, met veel ▸

MIKE S. BLUEBERRY is geboren in EEN DOOS CORNFLAKES...

▲ Pilote *nr. 210 (31-10-1963). Begin van de* Blueberry*-strip door Charlier en Giraud, met kaftillustratie door Jijé.*

aandacht voor muziek en dergelijke. Maar de nieuwe stijl van *Pilote* spreekt de trouwe lezers niet aan en kan de verhoopte nieuwe lezers niet bekoren. Die verkiezen het origineel. De verkoopcijfers van *Pilote* storten in. Zodoende wordt in 1963 de toenmalige hoofdredacteur Marcel Bisiaux de laan uitgestuurd en prompt vervangen door René Goscinny en Jean-Michel Charlier, die voordien, tot 1961, reeds redactionele medewerkers met wisselende verantwoordelijkheden waren geweest.

Een nieuwe start voor Jim Flokers?

Zaak is nu om het zwalpend blad terug op de rails te krijgen door er opnieuw een echt stripblad van te maken, en de waan van de dag aan gespecialiseerde bladen over te laten. Er is nood aan nieuwe stripreeksen en auteurs. Greg start met *Olivier Blunder* als wekelijkse gagman.

J.M. Charlier haalt zijn vroegtijdig gestrande Jim Flokers-project uit de map. Blijkbaar is het ondertussen op een zacht vuurtje blijven voortsudderen en is het nu helemaal 'à point'. In *Pilote* N°210 van 31 oktober 1963 verschijnt de eerste plaat van de gloednieuwe westernstrip ***Fort Navajo***. Held van dienst: **Mike S. Blueberry**. Tekenaar: de jonge Jean Giraud, ex-assistent van Jijé (Joseph Gillain) voor *Jerry Spring*. Een daverend succes!

Wat blijkt? De grote lijnen van het eerste Jim Flokers-verhaal vinden wij terug in de eerste cyclus van vijf avonturen van Blueberry (5 albums, van *Fort Navajo* tot en met *Oorlog of vrede*). Vermoedelijk verwerkte Charlier de basisingrediënten van het tweede Flokers-verhaal in de diptiek *De mijn van Prosit* en *Het spook van de goudmijn*.

De rest is stripgeschiedenis.

Tijd dus om jullie oude Blueberry-strips uit de kast te halen en ze te herlezen als gerijpte Jim Flokers-verhalen.

Veel leesplezier! ●

DE LOMBARD COLLECTIE

Parel aan de Belgische stripkroon

CHLOROPHYL & MINIMUM

De avonturen van Chlorophyl en Minimum zijn jarenlang een vaste waarde geweest voor het weekblad *Tintin/Kuifje*. Deze strip van de hand van de Belgische tekenaar Raymond Macherot (1924-2008) zorgde voor een poëtisch tintje tussen de vaak avontuurlijke strips die het blad publiceerde. In feite was het een dierenstrip, in het verlengde van de rijke traditie van Franse tekenaars als Benjamin Rabier en Edmond Calvo. Ook Macherot slaagde erin de kleinmenselijke kantjes te hekelen door middel van zijn dieren. Vandaar dat de serie immens populair is in Frankrijk en Franstalig België.

Door Peter Van Hooydonck
Met dank aan Rudi Roelandts

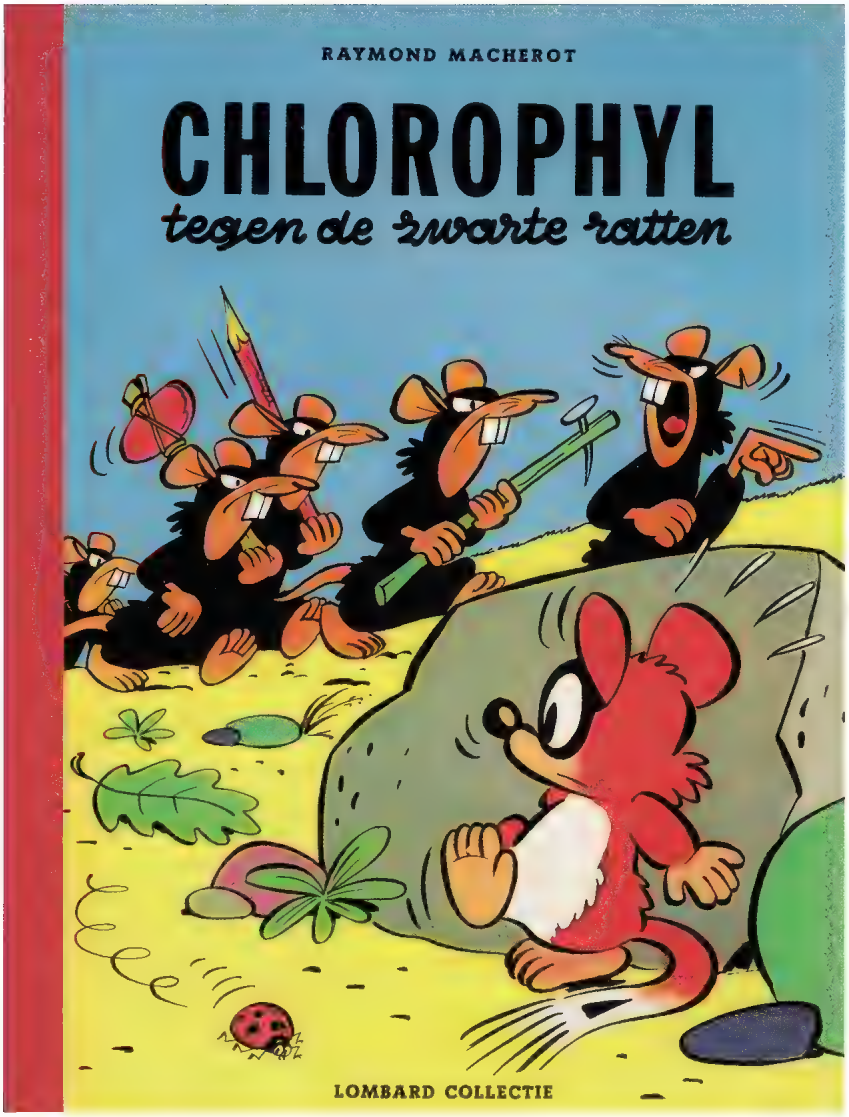

▲ *Voorplaat van het eerste album, verschenen in 1956.*

Chlorophyl maakte zijn debuut in *Tintin/Kuifje* in 1954. De scenario's draaiden rond de twee muizen Chlorophyl en zijn metgezel Minimum, en Witteke, een konijn. Hun aartsvijand is Anthraciet, een grote zwarte rat.

De verhalen verschenen regelmatig, maar kenden geen standaard aantal pagina's. De albums die verschenen in de Lombard-collectie kregen dan ook telkens een ander prijsvignet mee. Er verschenen 3 albums in deze verzameling: *Chlorophyl tegen de Zwarte Ratten* (1956) telde 32 pagina's, *Chlorophyl en de Samenzweerders* (1956) telde er 47 en *Geen Salami voor Philomeen* (1957) had er 39. In dat laatste album werd ook het verhaal *Het Betoverd Bos* opgenomen. De serie liep verder in het weekblad *Tintin / Kuifje*, maar de volgende albums werden opgenomen in andere reeksen van de Lombard-uitgaven, zoals de *Collectie Jong Europa* en *de Favorietenreeks*.

Chlorophyl tegen de Zwarte Ratten
(1956)

De eerste druk dateert van oktober 1956, en heeft een blauwe achterkaft met schild. Het album verscheen dus niet gelijktijdig met *Chlorophyl en de Samenzweerders*. Ook van dit eerste Chlorophyl-album bestaat een variant met een groene achterkaft met schild, net zoals bij *De Meester van de Zon* (Dan Cooper), en dus die van *Het Geheim van de Grote Pyramide* deel 2. Er verschenen nog twee herdrukken, één in 1957 en één in 1960. De oorspronkelijke prijs was 49 BEF.

▾ *Achterkaft van de herdruk uit 1957 van* Chlorophyl tegen de Zwarte Ratten.

DE LOMBARD COLLECTIE
presenteert
De beste verhalen gemaakt door de beste tekenaars en verschenen in het
WEEKBLAD KUIFJE

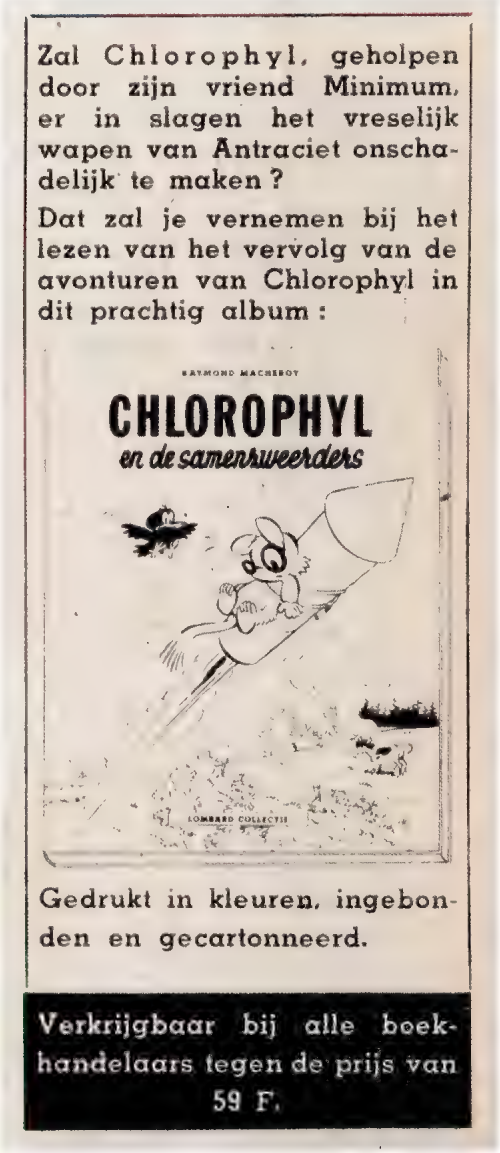
Zal Chlorophyl, geholpen door zijn vriend Minimum, er in slagen het vreselijk wapen van Antraciet onschadelijk te maken?
Dat zal je vernemen bij het lezen van het vervolg van de avonturen van Chlorophyl in dit prachtig album :
RAYMOND MACHEROT
CHLOROPHYL
en de samenzweerders
LOMBARD COLLECTIE
Gedrukt in kleuren, ingebonden en gecartonneerd.
Verkrijgbaar bij alle boekhandelaars tegen de prijs van 59 F.

▴ Kuifje: *advertentie uit het nummer 46 van de jaargang 1956.*

Chlorophyl en de Samenzweerders
(1956)

Er is maar één druk waargenomen. Het album verscheen in november 1956, wat af te leiden valt uit de advertenties in het weekblad *Kuifje*, met name in de nummers 1956/44 en 46. De oorspronkelijke prijs was 59 BEF. ▸

Geen Salami voor Philomeen: *voorkaft van de herdruk uit 1959, met tal* van afwijkingen.

Geen Salami voor Philomeen

(1957)

Er bestaan diverse drukken van dit derde Chlorophyl-album. De eerste druk dateert van augustus 1957 en bestaat in twee varianten, één met lichtgroene ruiten en een titellijst van 26 titels (*Geen Salami voor Philomeen* zélf staat in de titellijst), en één met lichtblauwe ruiten en een titellijst van 24 titels (*Geen Salami voor Philomeen* staat NIET in de titellijst) op de achterkaft. De laatste titel is *De Petroleumkoorts*. Een buitenbeentje is wel de editie van 1959, die een mattere cover heeft, en nog enkele andere afwijkende elementen (zie tabel voor de details).

Geen Salami voor Philomeen: *achterkaft van de herdruk uit 1959.*

DE LOMBARDCOLLECTIE
presenteert
De beste verhalen gemaakt door de beste tekenaars en verschenen in het
WEEKBLAD KUIFJE
Verkoopprijs in Kongo : 80 fr.

Achterkaft van de eerste druk van Geen Salami voor Philomeen, *de variant met lichtblauwe ruiten.*

DE LOMBARD COLLECTIE
presenteert
De beste verhalen gemaakt door de beste tekenaars en verschenen in het
WEEKBLAD KUIFJE

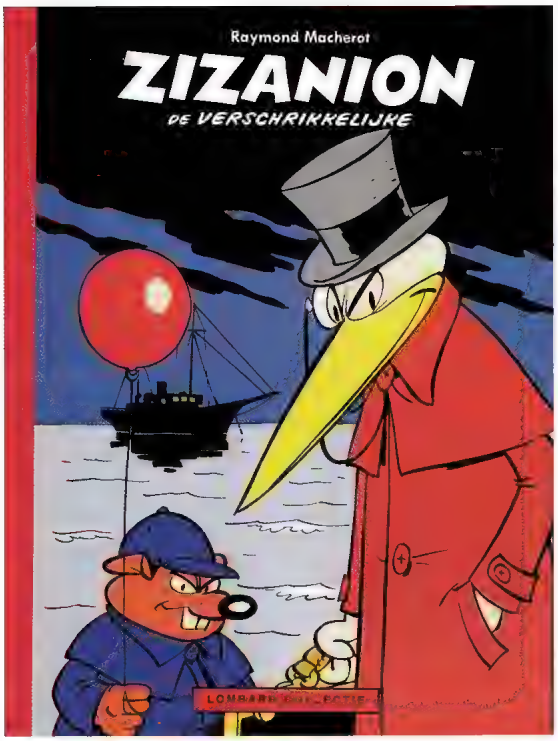

▲ *Voorplaten van de liefhebbersuitgaven uit 2015.*

TITEL	MAAND/JAAR PUBLICATIE	ACHTERKAFT /UITVOERING	AANTAL TITELS IN DE LIJST	LAATSTE TITEL IN DE TITELLIJST	BIJZONDERHEDEN
CHLOROPHYL TEGEN DE ZWARTE RATTEN	10/1956	Blauw met schild	19	De Petroleumkoorts	
CHLOROPHYL TEGEN DE ZWARTE RATTEN	?	Groen met schild	9	De Petroleumkoorts	achterkaft Het Geheim van de Grote Pyramide deel 2 en Het Gele Teken
CHLOROPHYL TEGEN DE ZWARTE RATTEN	1957	Groene ruiten	26	De Petroleumkoorts	achterkaft Geen Salami voor Philomeen ; Lombard Collectie in ander lettertype
CHLOROPHYL TEGEN DE ZWARTE RATTEN	12/1960	Groene ruiten	40	Hoempapa de Roodhuid	
CHLOROPHYL EN DE SAMENZWEERDERS	11/1956	Blauw met schild	19	De Petroleumkoorts	
GEEN SALAMI VOOR PHILOMEEN	08/1957	Lichtgroene ruiten	26	De Petroleumkoorts	
GEEN SALAMI VOOR PHILOMEEN	08/1957	Lichtblauwe ruiten	24	De Petroleumkoorts	
GEEN SALAMI VOOR PHILOMEEN	09/1959	Lichtblauwe ruiten	35	De Grote Match	matte cover, Macherot in groter lettertype, de cover is een halve centimeter minder hoog
GEEN SALAMI VOOR PHILOMEEN	12/1960	Blauwe of groene ruiten	40	Hoempapa de Roodhuid	
DE SPOORWEGPIRATEN	2015				liefhebbersuitgave in een oplage van 15 genummerde exemplaren
HET BETOVERD BOS	2015				liefhebbersuitgave in een oplage van 15 genummerde exemplaren
ZIZANION DE VERSCHRIKKELIJKE	2015				liefhebbersuitgave in een oplage van 15 genummerde exemplaren

▲ *De kartonnen omslag van de herdrukken van de eerste 4 deeltjes.*

Wij lezen met SUSKE EN WISKE én met een leuk doosje chocolade...

De samenwerking tussen de jeugdschrijver Leopold Vermeiren en Willy Vandersteen, vond zijn oorsprong in de tweede helft van de jaren '50. Vermeiren was de bedenker van *de Rode Ridder*, die met zijn gezel Koenraad vanaf 1946 regelmatig avonturen beleefde in het jeugdblad *De Kleine Zondagsvriend*. Het waren telkens korte verhaaltjes, voorzien van illustraties van Jan De Simpele. Wanneer Vermeiren deze verhaaltjes in boekvorm wilde uitgeven, kwam hij in contact met de broers Ausloos en de broers Govaerts, die samen een groot aandelenpakket bezaten van de in 1946 opgerichte Belgische tak van de katholieke uitgeverij *Sheed & Ward*. Eerst verschenen een aantal dunne boekjes, met een covertekening van Eugeen Hermans, maar al snel kwam de eerste bundeling op de markt in 1953. De covertekening van dit boek was van de hand van Jan De Simpele, maar de kwaliteit van deze tekening was ondermaats.

Door Jean-Pierre Hendrickx

Jan en Stan Govaerts waren vanuit het scoutsmilieu goed bevriend met Willy Vandersteen, en ook met diens medewerker Karel Verschuere. André en Paul Ausloos waren gehuwd met dochters van Maurits De Meyer, de directeur van de *Standaard-Boekhandel*.

Van het één kwam het ander, en de heruitgave van de eerste bundeling van *De Rode Ridder* verscheen in 1953 bij *Sheed & Ward*, ditmaal met een stofomslag getekend door Karel Verschuere. De illustraties binnenin waren van de hand van Paul Ausloos, totdat vanaf het vijfde deel (*De Rode Ridder in de Leeuwenkuil*) Karel Verschuere ook dit werk overnam.

In 1956 ontstond binnen de muren van de Standaard-Boekhandel een schisma. De directeur, Maurits De Meyer, ging binnen enkele jaren op pensioen en men moest vervanging voorzien. Eén van de prominente pijlers van de afdeling schoolboeken, Joris Schaltin (1916-1991), vond dat hij die functie verdiend had, maar de beheerders dachten daar anders over. Hij scheurde zich dan af om een eigen uitgeverij te stichten: hij kocht een meerderheidsaandeel in uitgeverij *Sheed & Ward* en veranderde de naam in *De Zuid-Nederlandse*. Hij verwierf op die manier ook de publicatierechten van de *Rode-Ridder*-boeken die vanaf dan bij hem zouden verschijnen. De samenwerking met Verschuere werd verderge-

zet, want die mocht een hele reeks jeugdboeken illustreren en van een omslagtekening voorzien.

Bij de dynamische Schaltin groeide het idee om iets meer te doen met de figuur van de Rode Ridder van Leopold Vermeiren. Hij kende de succesformule van het stripverhaal en overwoog er een strip van te laten maken, getekend door Karel Verschuere. Verschuere bracht echter Willy Vandersteen onmiddellijk op de hoogte, die zijn uitgever, Antoon Sap inlichtte. Sap, die de directiepost in 1959 had overgenomen van Maurits De Meyer, was een pientere kerel die de zaken omdraaide. Hij vroeg of Vandersteen en Verschuere zo'n strip konden maken, en hij overhaalde Vermeiren om naar de Standaard Uitgeverij over te stappen.

Dit opzet slaagde en Schaltin zag een gouden opportuniteit aan zijn neus voorbij gaan. Niet alleen kwam er geen Rode Ridder-strip bij *De Zuid-Nederlandse*, maar hij verloor ook één van zijn betere jeugdschrijvers.

Nog voor het einde van 1959 verscheen het eerste *Rode Ridder* stripalbum bij de Standaard-Boekhandel: *Het Gebroken Zwaard.*

Leopold Vermeiren werd beloond voor zijn beslissing. Hij werd enige tijd later ingeschakeld in een project om boekjes voor de zeer jonge jeugd uit te geven, rond de figuren van Suske en Wiske. Vermeiren schreef de teksten,
Willy Vandersteen maakte de tekeningen. De reeks werd *Wij Lezen met Suske en Wiske* ge-

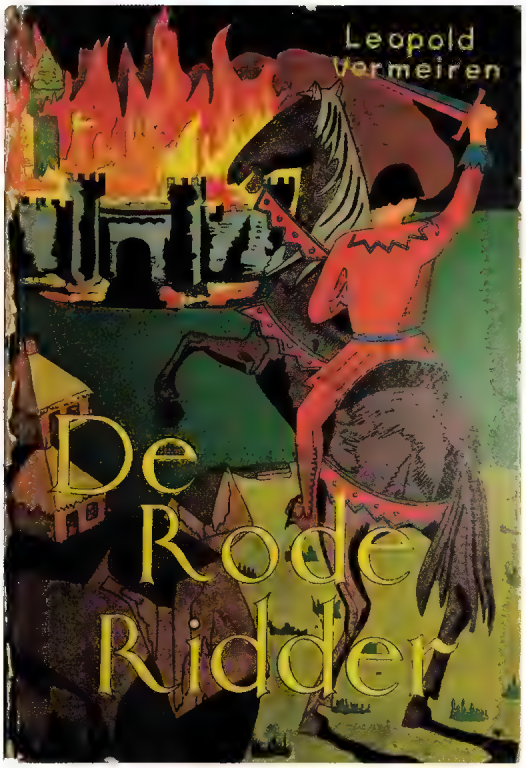

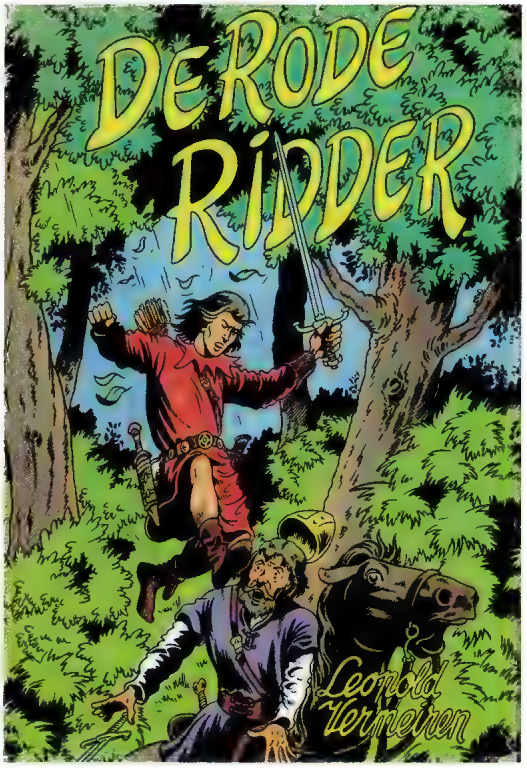

▲ ▼ *Voorkaft van de eerste druk van de bundeling* De Rode Ridder *(tekening van De Simpele), en van de tweede druk (tekening van Karel Verschuere).*

▲ *Voorkaft van een deeltje uit de eerste reeks (eerste druk).*

▼ *Achterkaft van een deeltje uit de eerste reeks (eerste druk).*

Wij lezen met

SUSKE EN WISKE

De bekende jeugdschrijver Leopold Vermeiren en de populaire tekenaar Willy Vandersteen hebben boeken voor eerste lezertjes samengesteld. Kinderen zullen smullen van de aardige, gemakkelijke verhaaltjes en de kostelijke, in twee kleuren uitgevoerde tekeningen, vooral als de boekjes vertellen over geliefde helden als Suske, Wiske en Lambik.

verschenen zijn:

DE BAL VAN SUSKE

DE POP VAN WISKE

KABOUTER TIK-TIK

LAMBIK EN DE BALLON

In voorbereiding zijn al nieuwe deeltjes waarin aan onze kleintjes verteld wordt over andere bekende boekenheiden als tante Sidonie, Jerom, Bessy en nog vele anderen.

doopt. In 1962 verschenen de eerste vier leesboekjes met Suske en Wiske en Lambik. Jerom kwam er niet in voor en Sidonie kreeg de naam van tante.

Het doelpubliek waren beginnende lezertjes, die zo hun leesvaardigheid konden oefenen. Er verschenen drie maal vier boekjes. Na twaalf delen kwam er een einde aan deze charmante reeks. Ze verschenen in de tijdspanne 1962-1964.

Bibliofiel

De leesboekjes in een mooie frisse staat vinden is niet gemakkelijk, meestal zijn ze belezen en binnenin hebben kinderen zich dikwijls uitgeleefd met balpen of stift.
De drie reeksen omvatten telkens vier boekjes, oorspronkelijk opgeborgen in een bewaarmapje.

Reeks 1 (1962) bestaat uit de volgende deeltjes: *De bal van Suske*, *De pop van Wiske*, *Kabouter Tik-Tik*, *Lambik en de ballon*.

Reeks 2 (1963): *Lambik droomt*, *Suske en Wiske op de kermis*, *Suske en Wiske in kabouterland*, *Lambik heeft de hik*.

Reeks 3 (1964): *De aap van Suske*, *Suske en Wiske naar school*, *Lambik gaat vissen*, *Lambik helpt de Sint*.

Losse deeltjes kostten 16 frank, een mapje van vier stuks kostte 60 frank. Per reeks had je twee ▸

boekjes met een groene en twee boekjes met een blauwe achtergrond op de kaft.

De kaften van de mapjes hadden altijd een blauwe achtergrond, telkens met een mooie centrale tekening van Suske en Wiske.

De twaalf deeltjes zijn redelijk makkelijk vindbaar, maar de bijbehorende mapjes zijn wat lastiger: vele verzamelaars hebben hun tanden al stuk gebeten om die aan hun verzameling te kunnen toevoegen.

Het mapje van 1962 was in papier gemaakt met op de achterkaft de vermelding van de vier titels die al verschenen waren, en met de boodschap dat er nog nieuwe deeltjes in voorbereiding waren. Dit papieren mapje is een centimeter lager én een centimeter breder dan de latere kartonnen mapjes.

De mapjes van 1963 en 1964, uitgevoerd in stevig karton, droegen op de kaft respectievelijk het nummer 2 en 3. De achterkaft was blanco. Mapje 3 had ook nog een nummering op de rug.

Er verscheen toen ook een herdruk van mapje 1 in hetzelfde karton, met dezelfde tekening op de kaft, maar donkerder van kleur, zonder nummer en met blanco achterkaft.

De vier deeltjes die erin horen, hebben op de achterkaft 8 titels, 4 titels onder de rubriek *verschenen* en 4 titels *in voorbereiding*. Dit zijn dus herdrukken.

Wij lezen met

SUSKE EN WISKE

De bekende jeugdschrijver Leopold Vermeiren en de populaire tekenaar Willy Vandersteen hebben boeken voor eerste lezertjes samengesteld. Kinderen zullen smullen van de aardige, gemakkelijke verhaaltjes en de kostelijke, in twee kleuren uitgevoerde tekeningen, vooral als de boekjes vertellen over geliefde helden als Suske, Wiske en Lambik.

verschenen zijn :

*

DE BAL VAN SUSKE

* *

DE POP VAN WISKE

* * *

KABOUTER TIK-TIK

* * * *

LAMBIK EN DE BALLON

in voorbereiding :

LAMBIK DROOMT

SUSKE EN WISKE OP DE KERMIS

SUSKE EN WISKE IN KABOUTERLAND

LAMBIK HEEFT DE HIK

▲ *De achterkaft van de herdruk van een deeltje uit de eerste reeks (acht titels vermeld).*

▼ *Papieren omslag waarin de eerste 4 deeltjes zaten (eerste uitvoering).*

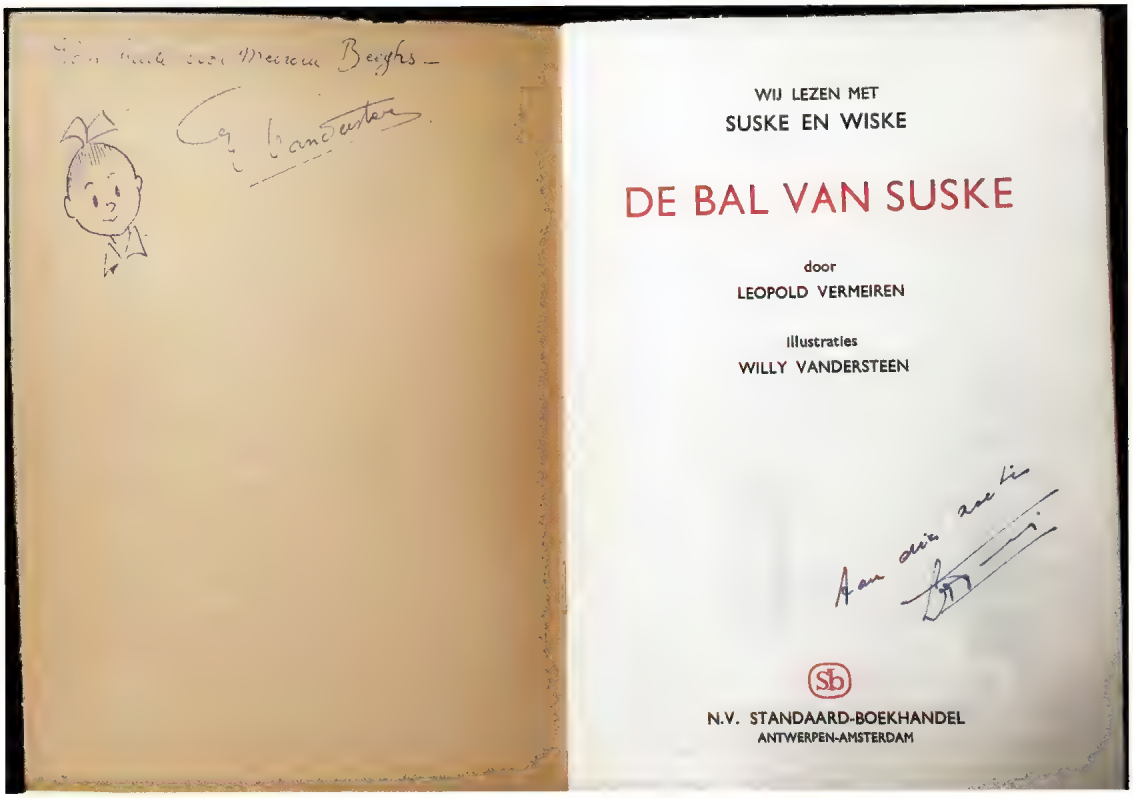

▲ *Opdrachten van Willy Vandersteen en Leopold Vermeiren in één van de deeltjes uit de eerste reeks.*

▼ *De doos met chocolaatjes, met vermelding van de titels en de auteurs van de boekjes.*

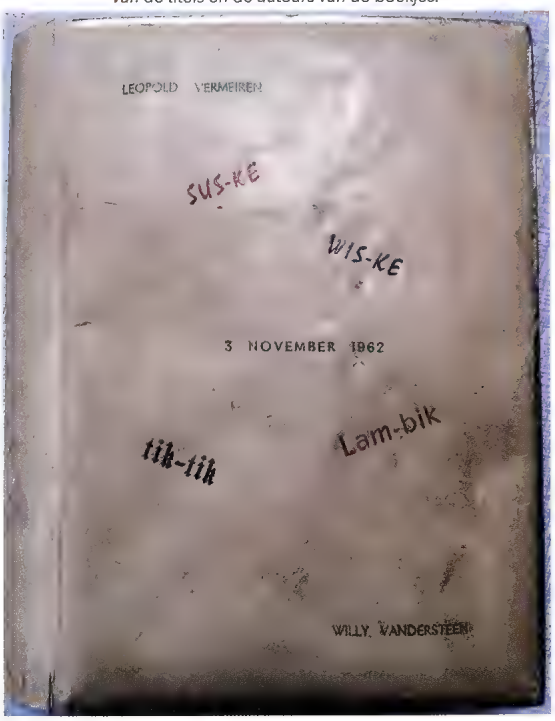

Feest in Mortsel

Op zaterdag 3 november 1962 organiseerde Chocolaterie Godetia, gelegen in de Statielei 14, in de Oude God, een gehucht van Mortsel bij Antwerpen, een signeersessie waarbij zowel Willy Vandersteen als Leopold Vermeiren aanwezig waren. Ene mevrouw Beeghs had haar leesboekje *De bal van Suske* laten voorzien van een mooie tekening van Willy Vandersteen en een opdracht van Leopold Vermeiren.

Als aandenken konden de aanwezige klanten nog een mooie luxe chocoladedoos kopen met op de voorzijde de datum, 3 november 1962, en de vermeldingen Sus-ke, Wis-ke, Lam-bik, tik-tik, Leopold Vermeiren, Willy Vandersteen, afwisselend in groene, rode en blauwe kleur. Dit alles verwijzend naar de pas verschenen boekjes. ●

STRIPERFGOED IN VLAANDEREN?

In april 2018 begonnen Stripgids, het Letterenhuis(Antwerpen), de erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience (Antwerpen), LUCA School of Arts Brussel en FARO (FARO is het steunpunt voor het roerend en immaterieel cultureel-erfgoedveld) een onderzoek naar een mogelijk toekomstig striperfgoedbeleid. Naar hun zeggen vonden ze de stem van de vele betrokken partijen (stripmakers, uitgeverijen, verzamelaars, archieven, musea, handelaars, bibliotheken, onderzoekers en lezers) 'cruciaal'. Na een eerste colloquium in het najaar van 2018 werd een vertegenwoordigster van Stripgids op pad gestuurd om met een aantal personen van die betrokken partijen te praten. Zo kwam ze ook terecht bij verzamelaars, uitgevers, winkeliers en liefhebbers, waaronder ondergetekende.

Op 16 maart 2019 werden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd in de stemmige Nottebohmzaal in hartje Antwerpen. Een kleine honderd deelnemers, waaronder enkele stripverzamelaars, woonden deze middag bij. 'Om het resultaat in een ruimer plaatje te brengen', dixit de organisatie, 'werden er ook enkele inzichten uit het buitenland naast gezet'. Het resultaat was, op één spreker na, ronduit teleurstellend.

Giovanni Russo, coördinator van het Italiaanse stripfestival ***Lucca Comics & Games***, maakte dan wel gewag van een te openen stripmuseum in zijn stad, maar kwam eigenlijk vooral bezoekers ronselen voor zijn festival. Enig erfgoedbeleid is er in Italië blijkbaar niet, of kwam toch niet ter sprake.

Roger Sabin, Central Saint Martins, Londen, schetste in een typische, droge humoristische stijl de situatie in het VK, waaruit bleek dat ook daar geen gecoördineerd beleid bestond. De interessantste collecties werden, na overlijden van de betrokken verzamelaars, evengoed verkocht aan de meest biedende, wegens gebrek aan belangstelling vanwege de overheid.

Sylvain Lesage van de Université de Lille, schetste het verhaal van Angoulême, waaruit we leerden dat het vooral aan president Mitterand te danken was dat deze stad toen uitgegroeid was tot wat ze nu is, maar dat er sindsdien nauwelijks verdere overheidssteun of -interesse voor bestaat.

En toen kwam Anne De Breuck van de **Koning Boudewijnstichting**. In een helder betoog legde ze uit hoe de Stichting te werk gaat. Daarbij worden de toevertrouwde archiefstukken gecatalogeerd, dan wordt een partner gezocht om het archief onder te brengen (met toestemming van de donateur) die (tijdelijke) tentoonstellingen wenst te houden, waarbij de Stichting niet aarzelt om desgevallend de kosten van inlijsting, restauratie... op zich te nemen, en het ondersteunen en aanmoedigen van studies en publicaties rond dit thema. Als voorbeeld haalde ze het dossier van Didier Comès aan: werken worden nu gedurende een jaar tentoongesteld in Bastogne, in het hart van de Ardennen waar Comès woonde en werkte, en er zijn reeds twee publicaties verschenen rond het werk van deze tekenaar.

Tussendoor werden enkele filmpjes getoond van instellingen die zich voorstelden, onder andere:

De directeur van **het Letterhuis**, Nele Hendrickx, die het als bijna vanzelfsprekend vond dat zij dé aangewezen instelling waren om het striperfgoed

te bewaren. Zij zouden ook zorgen voor de ontsluiting en de toegankelijkheid.

Tine Anthoni, adjunct-directrice van het stripmuseum in Brussel, benadrukte dat ze een 232.000 bezoekers per jaar ontvangen, waarvan een 80% toeristen/buitenlanders, dat het stripmuseum een privé-VZW is, maar ik onthield toch vooral haar gejammer dat in bruikleen gegeven originelen steeds vaker worden teruggevraagd door de (erfgenamen van) striptekenaars om ze te verkopen. Ze wenste wel de Vlaamse strip te behouden in het museum, maar liet ontvallen dat de Vlamingen duidelijk een mindere internationale uitstraling hebben (om het eufemistisch uit te drukken) dan pakweg de Smurfen.

Tot slot kwam Evelien Verschueren van Stripgids aan het woord, die de resultaten van haar onderzoek presenteerde, maar echt concreet vond ik het allemaal niet. Na haar voorstelling bleek dat ze de opdracht kreeg om tegen eind maart 2019 een rapport op te stellen over haar bevindingen, dat voorgelegd kon worden aan de Vlaamse overheid met de bedoeling de nodige subsidies los te weken om de 'werkgroep' verder te laten werken. Wij, de verzamelaars, kunnen ons vergissen, maar er lijkt in dit comité geen plaats meer te zijn voor de stem van de verzamelaar.

En dan was het *over and out*, afgelopen, *fini(to)* met het officiële gedeelte ... Geen mogelijkheid om vragen te stellen of opmerkingen te maken in de zaal.....

En als liefhebber (en ik zeg bewust niet als verzamelaar, want wie mij kent weet dat ik dat niet echt ben) heb ik toch de volgende bemerkingen:

• Het stripmuseum in Brussel is gevestigd in een prachtig Art Nouveau gebouw van architect Victor Horta. Hoeveel (buitenlandse) bezoekers/toeristen komen uitsluitend voor dit gebouw en zijn dus niet geïnteresseerd in strips?

• Betreft het Letterenhuis: u moet maar eens contact opnemen met hen, en vragen naar stukken

de SCHITTERENDE SCHAT
OVER HET WAT, WAAROM EN HOE VAN HET STRIPERFGOED
Praktische tips voor stripmakers en verzamelaars

uit het archief van Gaston Durnez, die alles enkele jaren geleden aan hen schonk: het is niet toegankelijk, en ze zoeken niets op. Tot zover ontsluiting en toegankelijkheid.

• Erfgoed valt blijkbaar onder de bevoegdheden van de gewesten, vandaar de nadruk op de Vlaamse strip. Dit is een eerder te klein deel van het geheel. En Vlaamse tekenaars met internationale uitstraling heeft Vlaanderen niet of nauwelijks bezeten, abstractie gemaakt van *Lucky Luke*'s Morris. Of daarmee de nodige steun en brede aanvaarding kan verworven worden voor dit project, is nog maar de vraag. En wat met het archief van Marc Sleen dat zich nu bevindt in het Sleenmuseum in Brussel: valt dat onder Vlaams erfgoedbeleid?

• De meeste tekenaars van de eerste (voor de tweede wereldoorlog) en tweede (periode 1944 – 1970) generatie zijn inmiddels overleden, en/of hun originelen en/of hun archief zijn reeds verspreid, vernietigd of in het bezit van de erven. En indien er nog zaken bewaard gebleven werden, is dat meestal te danken aan bevlogen verzamelaars, die verder kijken dan alleen maar de tekeningen en de albums. En in de toekomstige werkgroep wordt die verzamelaar niet meer vertegenwoordigd? *Bonne chance*, zou ik zeggen!

Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat dit ganse initiatief vooral op poten gezet werd door enkele personen die hun brood verdienen bij *Stripgids* om hun eigen werkgelegenheid veilig te stellen. Daar is niets mis mee, maar of dat voldoende zal zijn om tot concrete en lange-termijn resultaten te komen, valt af te wachten.

Inmiddels vestig ik (en anderen?) onze hoop op de Koning Boudewijnstichting, die tenminste met concrete actieplannen reeds doen waar anderen over spreken: catalogeren, bewaren, ontsluiten en publiek maken van archieven die hun toevertrouwd worden, en dit tenminste op federaal niveau. Op dit ogenblik bezit de Stichting (een deel van) de archieven van François Schuiten, Didier Comès en – in voorlopige bewaring tot er uitsluitsel is over de rechtmatigheid van het opdoeken van de Stichting Jacobs - E.P. Jacobs. We kunnen alleen maar hopen dat deze Stichting ook interesse zal hebben voor archieven van minder bekende auteurs, mochten die haar aangeboden worden.

Op de website faro.be/blogs/roel-daenen/resultaten-onderzoek-striperfgoedbeleid-voorgesteld kunnen de presentaties, filmpjes en conclusie bekeken worden.

Nawoord

Nauwelijks twee dagen later kwam ik toevallig bij een Vlaamse striptekenaar/illustrator, waar ik in extremis een groot deel van zijn archief kon redden van de papiercontainer. Een gedegen, goed functionerend en doeltreffend striperfgoedbeleid wordt zeer dringend. ●

Marc de Lint

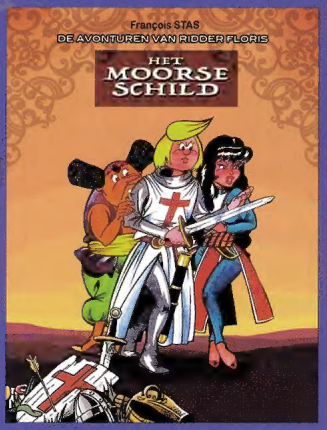

FENIX-ALBUMS
NAJAAR 2019

4 NIEUWE TITELS met werk van Dirk Nuyts en Jef Boden (Joethi), François Stas (Ridder Floris), Marcel Steurbaut (Tom en Marie-Ann) en Buth, die dit jaar 100 zou geworden zijn (Thomas Pips).

LANCERING

5 oktober 2019, Wilrijkse stripdagen.

PRIJS PER ALBUM?

- 10 € (niet-leden VSC en/of losse verkoop in de winkels).
- Leden van 't Vlaams Stripcentrum betalen slechts € 8.
- Intekening op de 4 uitgaven van dit najaar kost € 32 (afhaling) of € 46 (incl. verzending), en kan in het stripwinkeltje van het VSC, op beurzen, of door overschrijving op rekening BE40 0689 1048 4463 (BIC: GKCCBEBB) met vermelding 'Fenix najaar 2019'.

De Striep

SPECIAALZAAK IN STRIPVERHALEN

KATELIJNESTRAAT 42, 8000 BRUGGE
T: 050-33 71 12 • E: INFO@DESTRIEP.BE

NIEUW! WEBSHOP:
WWW.DESTRIEP.BE

ALLE NIEUWE STRIPS
HEEL GROOT AANBOD TWEEDEHANDS,
KOOPJES EN PAKKETTEN TEGEN
AANTREKKELIJKE PRIJZEN
COMICS, MANGA'S EN FRANSE STRIPS
GADGETS, POSTERS, FIGUURTJES
EN ZOVEEL MEER!

OPEN VAN DINSDAG TOT ZATERDAG
VAN 10.00 TOT 12.30 UUR EN 13.30 TOT 19.00 UUR
MAANDAG VAN 13.30 TOT 19.00 UUR
ELKE EERSTE ZONDAG VAN DE MAAND
VAN 14.00 TOT 18.00 UUR

EEN ABONNEMENT OP STRIPKIOSK?

Door overschrijving op rekening
IBAN: BE40 0689 1048 4463
BIC: GKCCBEBB
op naam van Vlaams Stripcentrum
met vermelding 'Stripkiosk 2019'

€ 45 (afhaling in Vlaams Stripcentrum
of op één van onze beursstands)
€ 56 (inclusief verzending naar BE)
€ 60 (inclusief verzending naar NL)

Vergeet zeker niet uw naam + volledig adres door
te mailen naar info@vlaamsstripcentrum.be.
Anders kunnen we niet versturen!!

STRIPKIOSK AGENDA

Fenix-albums en nummers van StripKiosk kunnen aangeschaft of afgehaald worden op de volgende beurzen:

2 JUNI / GENT
➪ gentsestripbeurs.weebly.com

16 JUNI / LEOPOLDSBURG
➪ stripbeurs-leopoldsburg.be/

23 JUNI / KALMTHOUT
(Terug van weg geweest!)

14 JULI / LILLO BOEKENDORP
➪ lilloboekendorp.be/

14 EN 15 SEPTEMBER: BREDA
➪ stripfestivalbreda.nl/

13 OKTOBER / AARSCHOT
➪ stadsfeestzaal-aarschot.be/events/stripbeurs-13-10-2019

20 OKTOBER / SINT-KATELIJNE-WAVER (MECHELEN)
➪ evensi.be/stripbeurs-putte-322019/286746420

17 NOVEMBER / SINT-TRUIDEN

17 NOVEMBER / BORNEM
(org. ACV Bornem)

1 DECEMBER / GENT

8 DECEMBER / HEIST-OP-DEN-BERG

5 EN 6 OKTOBER / WILRIJKSE STRIPDAGEN (29STE EDITIE)
Lancering van de Fenix-albums najaar 2019
en StripKiosk nummer 3.

NIEUW !!!

DE DENKBANK

PIRG

SPECIAAL ALBUM door PIRG

ERIK

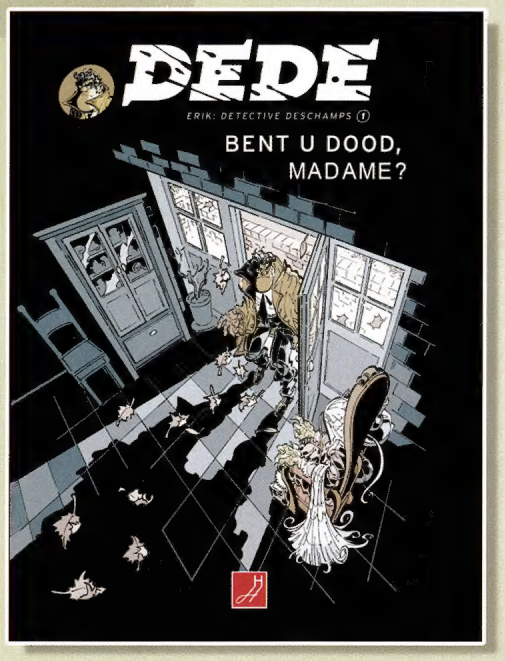

ERSEL - RENOT

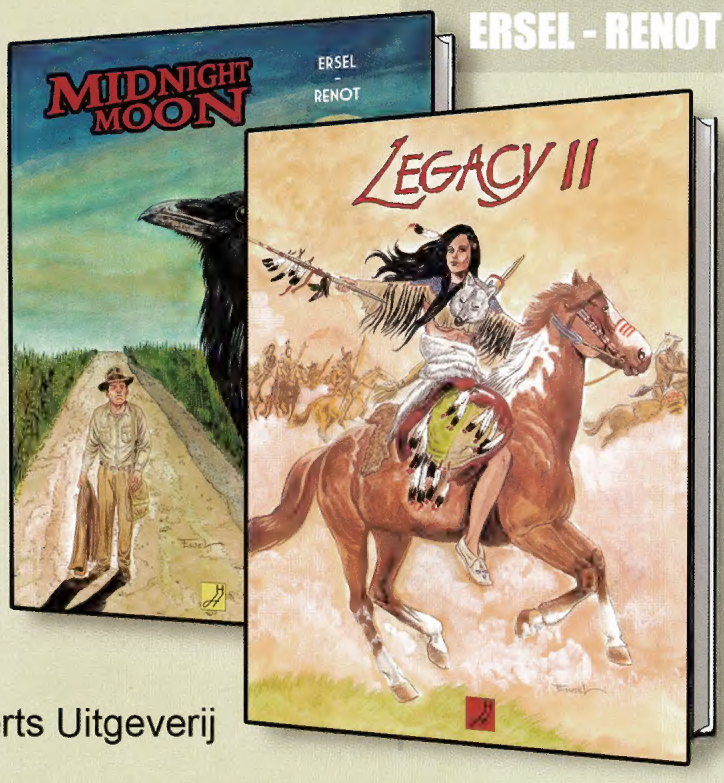

Hauwaerts Uitgeverij

www.uitgeverijhauwaerts.be - car.hauwaerts@telenet.be - tel 0495365935